

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

Az előfizetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések sziatér a szerkesztőhöz intézendők.

Örökre élünk.

(Husvét, 1897. ápr. 18.)

„Csak az a *vég*, csak azt tudnánk feledni!“

Minket nem aggaszt. „Zordon, de óh, nem, nem lehet az gonosz“ . . . Te bizonyítottad be és te hirdeted, szent husvét áldott reggele!

Te gördítetted el a legnehezebb követ az emberi szívről; te vagy a halálra sebzett, nagyon beteg embervilág legnagyobb orvosa. Te azt adtad vissza nekünk, a mit előbb-utóbb mindnyájan elveszítünk, az életet.

És mit nekünk minden az élet nélkül? Mit érdekelhet bennünket bármi is akkor, mikor már nem létezik ránk nézve semmi, mert mimagunk sem létezőnk? A porok és hamvak csak porok és hamvak, — és nem mi, akik csak *valánk* és többé immár nem vagyunk. A hírnév és dicsőség és emlékezés csak virágillat, legfőlebb pézsmaszag, rohamosan fogy s aztán végképen elfogyatkozik, — mind rövid ideig élnek és mind *nélkülünk*. Jaj nekik, a kiknek ez az *örök* élet, — halandó örök élet! . . .

A mi lelkünket ezektől az irtóztató tépelődésektől és keserves panaszoktól üresítette meg az a szent, husvétii üres sír. Azt mondja: ide nézzetek, az a rémes halál voltaképen kedves megdicsőülés; e muló élet korlátai közül kiragadja és az örök Istenhez emeli azt, a ki már itt e földön is az Istené volt, mert Vele az *Ő* szent országában oly szoros és élő összeköttetésben élt, mint a gyermek atyjával;

ilyen volt az Isten ama Fiának földi élete, ilyen megdicsőülés volt halála, — ilyen élet után ilyen megdicsőülés lesz a ti haláltok is, — nem halljátok a Feltámadott, a Megdicsőült husvétii énekét: „én élek, ti is éltek!“

A felett az isteni szeretet felett, a melylyel az Örökkévaló, ez a *legfőbb erkölcsi személyiség*, magához akarja nevelni és emelni a képét viselő embereket, a *teremtett erkölcsi személyiségeket*, nem győzedelmeskedhetik, sem pedig eléje akadályt nem gördíthet semmiféle hatalom, tehát a halál sem: ez a *husvétii igazság* s ez a mi örök életünk. És ez igazságot, mely mint pusztá sejtés és édes vágy ott derengett-borongott már réges-régen a lét és nem-lét mélységeinél vivódó emberi agy felett és még inkább a kedves halottaikat siratók könyözőne felett: te bizonyítottad be, szent husvét áldott reggele!

Örökre élünk! Micsoda öröm-ézés önti el egész nemesebb felünket hallattára! Csak a szegény halálra ítélt rab tapasztal még ilyesvalamit lelkében abban a pillanatban, a melyben kegyelmet kapott. És micsoda erőforrás ez a tudat! Belőle fakad életkedvünk, kötelességtudásunk, hivatásbeli hűségünk, a föld ferdeségeivel, a saját magunk és embertársaink gyarlóságaival szemben tanúsítandó józanságunk és türelmünk és bölcsességünk, — szóval minden, de minden nemesebb képességünk.

S óh, vajha fakadna is! Nagy szükségünk volna e képességekre épen e napokban. Legnagyobb hibánk ma az, hogy könnyen veszünk mindent! S ez kútfeje minden nyomorúságunknak a családi, a társadalmi, az egyházi s az állami életben egyaránt. A kötelességeket vagy nem ösmerjük, vagy csak fölületesen teljesítjük; élünk máról holnapra s ugyan hányadikónk gondol komolyan a jövőre? Lelkesedésünk csupán fellobbanás, sokszor csak a személyes hiúság láza; tudásunk magas gög és nem szerény mélység; a köz érdekében való fáradásunk önzés, — Jágóval tartunk:

„... Magamnak szolgálók tehát
S nem néki, Isten a tanúm! nem is
Hűségből, óh nem! hasznomért csupán....“

Talán elvágtuk magunkat amaz erőforrástól, minden nemesebb képességünk egyetlen kútfejétől? Talán elfásult lélekkel megtagadtuk, hogy örökre élünk? Ha mindnyájan mondjátok sem hiszem el. Csak elfeledkeztünk mimagunkról, elfeledkeztünk legmagasabb érdekünkről. Óh, nemcsak egyes ember, hanem egész emberöltő is megfeledezhetik önmagáról!

Szent husvét áldott reggele! A tavasz világmegifjító fuvalatánál adj vissza mimagunknak, kelts öntudatra bennünket. Onnét keletről, az üres sír hazájából hozz egy fénysugárt megfeledezésünk kietlen alkonyába. Hogy

eszünkbe vegyük és eszünkben tartsuk, hogy örökre élünk és nem csupán néhány évig és nem csupán a sírig. Nemesebb felünk lámpásába az olajat semmi sem szolgáltathatja, egyedül örök rendeltetésünk tudata.

Milyen elernyed, milyen csüggedt és minden komolyabb kötelességgel szemben mennyire leszerelt az az ifjú, ki halálát várja; és milyen erős és milyen bátor és milyen elszánt az, ki hosszú és boldog jövőt reményl!

Örökre élünk. Ez legyen mementónk!

Dicsőfi Jóssef.

Az evangelizációról.

III. Medicina peyor morbo.

Nincs közöttünk senki, a ki jelen helyzetünkkel teljesen meg lehetne elégedve s a ki egész egyházunkat érdeklő reformok után ne vágyakoznék.

Mi sem tartjuk veszedelemnélkülinek állami és társadalmi fejlődésünk útját.

A rohamos haladás, a modern míveltség, a civilizáció fénye, előnye és erényei mellett aggodalommal szemléljük azokat az árnyakat is, melyek köz- és magánéletünk egére, mint fényűzés, erkölcstelenség, munkátlanság, szociális és más bajok, megannyi evangéliomellenes tünetek, napról-napra sűrűbben rajzolódnak.

✠ TÁRCZA. ✠

Husvéti ének.

Jézus! hitünk fejedelme,
Lelkünk örömmel eltelve,
Mert koporsóból egy ily napon
Támadtál fel diadalmason;
Halál fulánkját el vetted,
Nem rothadt meg szent tested;
Feltámadás, örökélet,
Lelkünknek örökévé lett.

Mozdull sírnak nehéz köre,
Koporsó zára feltöre;
Bár elrontották a templomot,
Jézus felépíté a romot,
Mint előre megmondotta,
Üressé lön koporsója
Nagypéntekre husvét viradt;
Fénylő nap váltá a vihart.

Örvendezzünk keresztyének!
Zengjen fel a hála ének
Istennek magasztalására,
Hogy hajnal kelt az éjszakára.
Fosztlánygyá lett a gyászlepel,
Boldoggá a hívő kebel.

E husvéti szent ünnepen
Öröm üljön minden lelken!

Jézus! megváltó Krisztusunk!
Üdvre te általad jutunk,
Halál után feltámadásod
Nekünk váltáságot, áldást hozott,
Hogy vétkeknek sötét éjje
Ne legyen lelkünknek réme,
Napfény hulljon a sírokra,
Öröm várjon a sírokra.

Jézus! légy élünk vezére,
Segítsd lelkünk idcességre,
Hogy örömiük állandó legyen,
S megállhassunk győzedelmesen;
Leggyünk veled az Atyánál,
Hol a jókra boldogság vár.
Igy a halál, sír, koporsó
Nem döbent meg, nem borzasztó.

Dombi Lajos.

Ének.

Isten! kinek nagy neved,
Téged magasztalunk,
A gyermeki szeretet
Szóhni készíti ajkunk.
„Légyen“ szavad alkotá
A nagy mindenségét.

Meg tudjuk azért érteni azokat a lelkes férfiakat, a kik a társadalomban jelentkező bajokat ránk nézve is vészthozóknak találják s a kik az 1868. évi 53. t.-cikk lerombolása folytán pillanatnyilag védtelen maradt protestáns egyházat sirály módjára kerengik és sikoltozzák körül.

Még azt sem találjuk lélektanilag megfejtethetlennel, ha vészkiáltásukkal túlzásba mennek is s a helyett hogy ébresztenének, felriasztanak, a helyett hogy önbizalmunkat növelnék, megcsüggesztenek.

Az emberi történeteknek rendes útja az, hogy nehéz időkben mindenki panaszoljon, mindenki parancsoljon s mindenki orvosszert ajánljon.

Azt azonban, hogy az ajánlott szerek valóban beválnak-é majd? csak a hideg megfontolás és alapos vizsgálat dönti el.

Épen ezt a vizsgálatot akarjuk most meg-ejteni a Szabó Aladár-féle evangélizációra nézve.

Nem haraggal, nem személyes tekintetekből, hanem higgadsággal és szeretettel; kálvinista őszinteséggel és protestáns szólásszabadsággal, de egyházunk nagy érdekeit féltő gonddal és aggódással.

Keressük elsőben azt, a miben egyetértünk. Ez a cél, hogy egyházunkat virágzóbbá tegyük, azután részben az ajánlott eszközök is, melyeket nagyobb részt s általában helyeseknek tartunk, de a melyek értékére és alkalmazási módjára

nézve nem vagyunk többé velök egyező véleményen s ez köztünk a különbség.

Ugy találjuk, *hogy azok tervszerűtlennel, hibás alaptól indulnak ki s nem vehetők mindenütt egyformán alkalmazásba; nem is alkalmazhatók bátran mindenki által s minden jó szándék ellenére egyház- és evangéliomellenes eredményekre is vezetnek.*

A Szabó Aladárék kezdeményezése nem biztat bennünket kedvező sikerrel első sorban az eltagadhatatlan rendszertelenség és tervszerűtlenség miatt.

A mint idevonatkozó sűrű közleményeikből kitetszik, nincsenek még eddig tisztában sem bajainkra, sem azok mérvére, sem az alkalmazandó gyógyszerekre nézve. Egyszer azt mondják, hogy a hívek vallástalanok, másszor meg azt, hogy többet követelnek már a paptól, mint a pusztá ígehirdetés. Most a hívőt, majd a papot, majd a viszonyokat, majd meg mind a hármat egyformán okolják. Egyszer a hazafisággal kompromittálva látjuk a protestáns vallást, másszor a lelkészképzést is a hazafiság követelménye szerint készülnek átalakítani. Ma evangélistákat képeznek s azok alkalmazását jogosnak találják, holnap az egészet elfelejtik és nem szólnak többet róla. Sokszor az egyház iránti lángbuzgalom tüzeiben égnek, sokszor meg a szektákat dicsérik.

Csak egyben következetesek, abban hogy

*Szemünk nézzen bárhová:
Látjuk bölcseséged.*

*Napsugárban, porszemekben
Hatalmad tiündököl,
Éltünk minden percében
Jóságod vesz körül.
Mint virágot harmatcsepp,
Szereteted éltet,
Miglen élünk s ha sír fed
Velünk van kegyelmed.*

*Lelkünk neked adjuk át,
Mindörökre Atyánk!
Minden a mi te munkád
Aldást áraszt reánk.
Szenllekednek ereje
Megsegít a jóban,
S az erény szeretete
Szívünkben fellobban.*

*Méltó hálát zengeni
Erötelen az ajk.
Lélekben veled lenni
Buzgóságunk óhajt.
„Egy nap te tornácidban
„Jobb mint másutt ezer“,
Hol hit csillaga csillan
Boldog ott a kebel.*

*Mint szomjas föld az esőt
Ugy áhitunk téged.
Szándd Atyánk! az esdeklőt,
Bűnbánó népedet.
A véteknek gyászéjjét
Uj élet hajnala
Fénylővé teszi, s békét
Nyujt kegyelmed karja.*

*Ha te velünk vagy Atyánk!
Tombolhat a vihar,
Bárminő vész törhet ránk,
Megívunk harczival,
Sajgó sebünk gyógyírt nyer,
Sötét felhők tünnek,
Istenben bizó kebel
Soha el nem csügged.*

*Légy őriző pásztorunk
Mennynek földnek Ura!
Lélekben megujulunk,
S öröm kél a búra;
Reménység szívárványa
Ragyog éltünk egén;
Boldog lesz özvegy, árva,
S gazdaggá a szegény.*

Dombi Lajos.

rohamosan konstatálják rajtunk a legveszedelmesebb és legellentétebb kórtüneteket, s hogy mindennap új meg új gyógyszereket ajánlgassanak.

De épen ez a körülmény, a mi bennünket aggodalomba ejt és óvatosságra indít, s a mely őket arra kötelezi, hogy az általuk eddig észlelt szomorú jelenségeket egymással szerves összefüggésbe hozzák, s minket úgy egyházunk nagy megromlása és a betegség elhanyagolásával járó végzetes következmények, mint a megépülésére vonatkozó sikeres javallatok felől egy tervszerű, nagy munkálat útján felvilágosítsanak, általában programjok és az evangelizáció programja felől nyílt és bátor szókimondással tájékozzanak és meggyőzzenek.

Mindaddig míg ez meg nem történik, a legjobb akaratunk mellett sem vehetjük használatba szereiket annyival is inkább, mert úgy találjuk, *hogy bajaink konstatálásánál is hibás alaptól indultak ki és szereik se vehetők egyformán mindenütt alkalmazásba.* S ez lesz közöttünk a második különbség.

Ők a századvégi romlottságot jóformán csak speczifikus protestáns, vagy még inkább valami református nyavályának tekintik, olyanak, a mi eddig talán nem is jelentkezett, s melynek romboló hatását ők észlelték először a társadalomban, s melynek gyógyszerét ők fedezték fel először az evangéliumban.

Mi pedig azt hisszük, hogy a jelenkori társadalom vergődésében a rosznak a jó elleni örök küzdelme zajlik, hogy a bajok rohama, épen rohamos haladás és erkölcsi visszahatás miatt oly erős, s hogy e nyavalyáktól aránylag még a protestantismus területe ment leginkább, mely azok gyógyszerét az evangéliumban régóta alkalmazza, s meg vagyunk győződve róla, hogy a mi nehézségeinket jóformán szervezeti fogyatkozásaink és intézményeink korszerű fejlesztésének elmulasztása okozta s bensőleg egyháznak fája még mindig erős.

Ha az nem lett volna, régen megingatták volna a ránk tört szélvész; ha minden részében féreg rágta volna, nem állotta volna ki az új egyházpolitikai reformok által előidézett szabadabb légmozgást és reversalis vihart.

Még eddig mindig tájékozatlanok voltunk az új törvények hatására és eredményére nézve. Ma már előttünk vannak a hivatalos adatok s ezek azt mutatják, hogy az egyházunk javára kötött házassági szerződések körülbelől megfelelnek a református népességi számnak, s hogy a katolikusok és reformátusok közti súlyegyen a változott viszonyok dacára is még most is megmaradt; egyes helyeken rom-

lott, más helyeken javult, de általában, mit sem változott.

S ha ez az új rendnek legkezdetén is így történt, a midőn a védő korlátok elbontása miatt, mind a felekezetenküliség mint a reverszális hajhászat a legerősebben támadt, s a mi védekezésünk, meglepetésünk és tájékozatlanságunk miatt, a leggyengébb lehetett: mit félünk a jövőtől? Miért kezdenénk új egyház alapítást s miért terelnők új mederbe a magyar református egyház haladását? S mert itt-ott valóban baj van, miért tennénk mindenütt egyformán erős szereket alkalmazásba? Legyünk nyugodtak; szervezetünk még eddig bevált, nem új alapokra, hanem a régiek fejlesztésére és korszerű átalakítására van szükségünk egyedül, s ime ez közöttünk és Szabó Aladárék között a harmadik különbség.

De abban sem egyezünk meg, hogy míg ők az ígéhirdetésnek kiterjesztését, evangelisták beállítását, magánházaknál szervezendő istenitiszteleteket, vallásos felolvasásokat, jótékony egyesületek alapítását, a híveknek a lelkész teendőibe való bevonását, a társadalom teendőinek a lelkész részére való lefoglalását sürgetik és veszik alkalmazásba, s mint feltétlen biztos szereket, mindenkinek ajánlják: mi ezeket csak ritka helyen és nem mindenki által véljük alkalmazhatóknak s általában kétes sikerű, veszedelmes, részben egyház-, sőt evangéliomellenes szereknek tartjuk.

Csak az próbálja meg ezeket az újításokat, a ki azok horderejével teljesen tisztában van és a ki azok alkalmazásában mesternek érezi magát. Divatból, kísérletezésből senki se nyuljon gondatlanul e rendkívüli szerekhez és ne másolja durván az ez irányú kezdeményezéseket. Óhajtott siker helyett megfosztja lelkészi tekintélyétől önmagát, megszünteti a templom központosságát, ellenőrizetlen és képzetlen kezekre játsza át az evangélium hirdetését, elkényezteteti a híveket s a vallásosságot edzett növény helyett beteges, üvegházi plántának növeli s a helyett hogy az egyházat erősítené, csak az egyházból való kiválásnak, a baptizmusnak és nazarinismusnak egyengeti útját. Fokozott gondra és körültekintő óvatosságra van e különben ritka hatású kezdeményezések mellett szükség, melyek között még az oly ártatlannak látszó vallásos felolvasások, sem veszélytelenek, s az oly általánosan dicsért jótékony egyesületek is csak nagyobb városokban hozhatnak kedvezőbb eredményt.

Falusi egyházaikban a rendes ismétlő és vasárnapi iskolák, énekkarok mellett nincs ezekre semmi szükség. Itt csak az kell, hogy

a lelkész, tanító és presbiterium jól működjenek s legfeljebb, a dékánságok felállítása, mely a szegények gondozását rendszeressé tegye. Az egyletek itt csak káros fényűzési cikkek, melyek a férfiakat a komoly munkától, a nőket a házi otthontól vonják el csupán. S ha azt olvasom, hogy a kék- és fehér-kereszt egyesületnek, még Szabó Aladár alatt is csak 50—60 tagja van, s hogy az oly régi mulasztást és hiányt pótoló, oly nagy hivatású ifjúsági egyesületnek is alig 70—80 tagja van, minden elismerésem mellett, Budapesten is csak kevés sikerüket találok s úgy látom, hogy még ott is csak jóformán csak játék sorszámra mennek és csak cseppek a romlottság nagy tengerében.

Abban a nagy romlottság tengerében, melyben mi is nyakig vagyunk, s melyet midőn Szabó Aladár és társai olyan nagyon hangsúlyoztak, lelkészre, hívekre egyformán kiterjesztenek s kifejtnek; csak egyházunk összetartó kötelekeit lazítják s azokat, a kik üdvességüket féltik, arra indítják, hogy tőlünk elváljanak és minket itt hagyjanak. Így terem a túlbuzgóság számunkra áldás helyett átkot, így széledeznek híveink és bomladozik a nagy magyar protestáns egyház!

Vagy talán ez már nem is fáj Szabó Aladáréknak többé? Ők már felül állanak a szűk felekezeti korlátokon s a vallásváltoztatást nem tartanak többé hibának? Egy megjegyzés az Uj Óramutatóban az Eröss Lajos cikke alatt erre látszik mutatni s ha olvasom, hogy Szabó Aladár nem érzi magát teljesen hiba nélkülinek a szigorú kálvinizmus követelményeivel szemben, hogy a Krisztust képekben is kiábrázolhatóknak tartja, hogy a katholicismus iránt a mi rovásunkra elnéző s hogy reformátori működésével hozzájok is, a szociálistákhoz is, a szektákhoz is fordul, a vallásos külsőségeket túlsűrgeti, az imádkozásnak olyan opus operatum-féle jelleget tulajdonít, a láthatatlan újjászületés csodáit magán és követőin észleli s mintha tömjén égne templomainkban, kivágyik azokból: bennem is az a sejtelem támadt, hogy nincs immár jogunk ők és őket szigorú kálvinistáknak tartani többé, s hogy az evangelizációban nem annyira egy új vallásos reformmal, mint egy egészen új református vallással állunk már szemben.

Ime, ezek az okok azok, a melyek miatt mi Szabó Aladárék ellenében állást foglalunk, s a nélkül, hogy buzgóságukat és jóakarataikat kétségbe vonnók vagy el akarjuk vitatni tőlük a kezdeményezés érdemét, — velök szemben azokhoz csatlakozunk, a kik az evangelizációt és annak czélját, melylyel mi is egyetértünk,

első sorban a lelkészi fizetések megjavításával s a hívek teherviselésének megkönnyebbítésével akarják önként, rázkódás nélkül megvalósítani; a kik a hitélet felújítására ajánlott reformok elől sem zárkoznak el mereven, de azok alkalmazásában a régi alapok, lelkész és templom központiségének megtartását sürgetik s a kik, mint Görömbei s Gergely s mások közöttünk, már Szabó Aladár előtt ez úton haladtak, s kiknek munkája áldást termelt ott, a hol az evangelizátoroké sokszor visszavonást és zavart hozott.

Ferenczy Gyula.

Négy indítvány.

Sajátságos helyzetünk van nekünk ev. ref. lelkészeknek a jelenlegi körülmények között.

Reform után vagyunk mindnyájan s szent a meggyőződésünk, hogy a reform jótékony hatással leend, úgy a szellemi mint az anyagi téren. Én nem is képelek kartársaim, de sőt világi hitsorsosaim között is csak egyetlen egyet se, ki ne óhajtana a lelkészi fizetés emelését, rendezését s e mellett az egyházi élet fellendítését.

Gergely K., Ferenczy Gy. és többek az anyagi, — Eröss Lajos és társai a szellemi téren annyi eszme-magot hintettek már el, hogy ha mindezeknek csak fele kelne is ki: előhaladásunk, s ennek alapján örömmünk, boldogságunk szinte határtalan lenne.

De mit ér minden nagyszerű gonddal eszközöltetés, ha a mag egy része köves helyre, más része meg a tövis közé esik?..!

Pedig így van, fájdalom, — *s így lesz mindaddig, míg a hivatalos egyház maga nem foglalkozik ezen kérdésekkel behatóan.*

Ha olvassuk nagynevű fentebb említett kartársaink és mások hasonló irányú, szellemű cikkeiket; azt mondjuk mindenikre: igen szépen szólnak, nekünk szólnak, a mi érdekünkben szólnak s olyan formát érzünk, hogy igazabban beszélni, jobbat kitalálni tán nem is lehet. S mi az eredmény?.. Nehány perczig még fülünkben csengnek, bongnak az ígéretes akkordok, s azután — lévén ez maga is hang — mint más hanghullámok elenyésznek.

Majd ismét új hang hallatszik: Nagy a veszély!.. nagy a veszély! evezőre, horogra...! De ime elhangzik a hang, ha még egyszer olyan vészes is s következik utána egy nagyszerű... lethargia.

Hát igen tisztelt kartársaim, nagyrebecsült világi hitsorsosaim, ennek így nem lesz jó vége soha. Ha mi csak a bajokat tudjuk felfedezni, de gyógyítani, építeni, reparálni nem tudunk; ha mi csak sipítani, jajveszékelnünk tudunk, de az evezőt, meg a horgot megragadni nincs elég bátorságunk, vagy épen nem akarjuk: akkor mi ne az államot, ne a rajtunk kívül állókat vádoljuk ügyünk iránti érdektelenséggel, talán épen rossz akarattal, hanem magunkat. — Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi, vagy hogy is mondja Horác.

Nem félek kimondani, hogy a lelkészi fizetések rendezése, az egyházi élet fellendítése, a nazarinizmus, baptizmus hatálytalanítása, gyéritése, a hittanhallgatók létszámának apadása, meg a s. le készek érdekében

annyi sok szép és derék czikk jelent meg, hogy szinte *túllengünk*. Azonban tényt, tényt, mely ezeknek a sok szép és fényes czikkeknak resultátumaként kellene hogy előálljon, nem, vagy alig látunk valahol.

Épen ez a körülmény volt az, mely engemet arra indított, — hogy eltekintve egyéb szintén érdekes dolgoktól — a már.-ugocsai ev. ref. egyházmegye 1896. évi őszi közgyűlése elé, — (mely egyszersmind millenáris közgyűlés is volt) — egy pár indítványt terjesztsek, kérve a nagy- és tek. egyházmegyei közgyűlést, hogy indítványomat elfogadni, **s ast hivatalból propagálni sziveskedjék.** (sajnos, a körlevél későn vétele miatt a gyűlés előtt 8 nappal beterjeszthető nem volt, s így tárgyalása a mostani tavaszi gyűlésre maradt.) A mostani tavaszi gyűlésünkön fog tehát tárgyalatni. Hogy milyen eredménnyel? nem tudom. Azt azonban tudom, hogy ha elfogadtatik, anyagi, szellemi és erkölcsi haszon lép a nyomába. Nekem ez határozott meggyőződés, s arra indított, hogy most, a tavaszi gyűlések idején e becses lapokban is közzé tegyem, hátha lenne valami eredménye!?

Négy indítványt tettem, s mindenről azt mondtam beterjesztésemben, *hogy a hivatalos egyház fogja pártját, az propagálja*, illetve maga a hivatalos egyház kényszerítse az egyes egyházakat indítványom elfogadására, életbeléptetésére. Ezen indítványok, — melyeket jelen alkalommal csak nagy általánosságban érintek, — a következők:

1. *A lelkészi fizetést, jövedelmet képező termények, buza, gabona, árpa, zab, kender stb., mint szintén az igás és gyalogszerrel teljesítendő szolgálmányok* — (a földeken kívül, melyeket a lelkész is ha kedve nincs a gazdálkodáshoz, bére adhat) — pénzértékre változtatásának, s úgy szolgáltatassanak ki a belhivatalnokoknak minden egyházban kivétel nélkül. Ez által mind az egyház, mind a lelkész nyerni fog *még áldozat árán is* anyagilag, az erkölcsi nyereség pedig szinte kiszámíthatatlan. De meg csak el kell már egyszer valamikor jönni az időnek, mikor a cselédek, pásztorok színvonalaról, a konventióról oda emelkedünk, hol van a hivatalnoki kar, hogy t. i. mi is készpénzben kapjuk fizetésünket. S alig van erre, vagy lesz kedvezőbb alkalom mint épen most, mikor az állam általi fizetés kiegészítés reménye kecsegtet — többen pedig benne vagyunk már eddig is a tőkesegélyezés áldott országában. Most lehet arra legjobb alkalom, hogy kicsinyeskedés, szőrszálhasogatással, — miután ugyanis emelkedésről lehet szó és van is s a díjlevél emelkedik nem pedig csökken — ne igyekezzünk a termények pénzre változtatásánál akadályokat állítani fel. Szerintem ez az átváltoztatás haladást, tökéletesedést, nyugodtságot, boldogságot eredményez. Rajta tehát! ragadjuk meg az alkalmat!

Azonban, ha ez a dolog pusztán csak az egyes egyházak lelkészeire és presbitériumaira lesz bízva, a különböző érdekek, viszonyok és vérmérsékletek miatt soha sem lesz megvalósítható. Ennek kijelentésére a tapasztalás jogosít fel. Épen azért indítványoztam beterjesztésemben, s indítványozom e helyen is, hogy a *hivatalos egyház maga határozatilag mondja ki, hogy ez a fizetés rendezés mindenik egyházban feltétlenül végrehajtandó, még pedig záros határidő alatt*. Mire nézve kellene, hogy létesíttessék minden egyházmegyében egy 4—5 tagú bizottság, a mely ezt a rendezést — mindenik egy házban személyesen jelenvén meg — a lelkész és presbitérium jelenlétében eszközölje. Ezen bizottságok munkálataikat beterjesztenék egy nagyobb

számu egyh. kerületi bizottságnak, a mely aztán az egész egyházkerület területén egyöntetűvé tenné.

2-ik indítványom a „Debreczeni Prot. Lapra“ vonatkozik.

Mindenik egyházkerületnek van egy — *hivatalosnak nevezhető* lapja. A tiszántúli egyh. kerületi a Debr. Prot. Lap. Ez a lap — minden más nézet mellett is — a hivatalos lap színezetével bír. És én óhajtom, hogy ez, anélkül, hogy függetlenségét feláldozná, szerkesztési módját, mondjuk systemáját megváltoztatná, legyen hivatalos annyiban, a mennyiben egyh. kerületünk érdekét, mindenféle mozgalmait, minden téren — mint eddig is dicsőretre méltóan tevő — figyelemmel kísérje, s a központból tájékoztassa az egész egyházkerületet. Eddig is azt tette, de mit használ minden áldozat a szerkesztőség részéről, ha a lelkészek alig 15—20%-a olvassa, s így a lelkészek egy jó nagy részének fogalma sincs azokról a mozgalmakról, melyek napjainkban urbi et orbi mozgatják a vizeket.

A tanítóknak van a „Néptanítók Lapja“. Vajjon kárára van ez a tanítóknak?!

Oh nekünk lelkészeknek és szükségünk van egy ilyen lapra. És ez a tudat volt az, mely engemet arra ösztönzött, hogy indítványt tegyek egyházmegyéim előtt, hogy mondja ki határozatilag, *hogy a Debr. Prot. Lapot egyházmegyénk minden lelkésze köteles járattani oly formán, hogy az előfizetési díj felét viselje a lelkész, felét pedig az egyes egyházak egyházi pénztára*. Azért az egyház is, mert ha a lelkész tanul, tapasztal, olvas, annak közvetve az egyházak veszik legnagyobb hasznát

Mellőzőm ezuttal a magam érveit, melyeket beterjesztésemben felhoztam indítványom támogatása végett. Idézem ezek helyett nt. Görömbei P. felső-szabolcsi esperesnek a Debr. Prot. Lap f. évi 10-ik számában megjelent czikke következő passzusát: . . . „Azután én jelentést kívánnék arról is, hogy: jár-e valamelyik egyházi lap a lelkészhez, a gyülekezetbe?! *Ezt talán nem is szükséges okadatolni se*; hiszen ezek a lapok vezetik a hivatalos egyház mellett, az egyházi életet. Nemcsak vezetik, hanem irányítják is. Esméket vetnek fel, irányzikket közölnek; elvi harcokat folytatnak a teendők felől; az idők jeleiről; az új viszonyokról s az ezekhez való alkalmazkodásról. S a ki ilyen tartalmú lapokat nem olvas, hogyan alkalmazkodik az azokhoz az új viszonyokhoz, melyeket nem ösmer, vagy a melyekről csak hírből, hallomásból tud valamit, vagy legfeljebb a körlevélből, mikor aztán — Isten bocsá! . . . vak vezet a világtalant . . . és a só megízetlenül! . . .

Hatalmas érvek ezek épen az én propositióm mellett s nekem véghetetlenül jól esik, hogy egy ilyen kiváló férfiú érveire támaszkodhatom indítványom ismertetésénél. — A

3-ik indítványt egy egyháztársadalmi irányú lap érdekében tettem.

Érveket hozni fel ennek szükségessége mellett csaknem teljesen feleslegesnek tartom, miután az egyh. megyére beterjesztett indítványomban úgyis eléggé részletesen tevém. Annyit azonban mondanom kell erre vonatkozólag is, hogy míg a „Debr. Prot. Lap“ inkább a lelkészek kezébe való lenne, s a tudományos irányt képviselné, — addig ez az ev. ref. nép érdekeinek szolgálatában állana; útmutatója, vezérlője, támogatója lenne népünknek vallás-erkölcsi, köztársadalmi, gazdasági, sőt a politikai téren is. Felölelné a belmissiót; világosítaná a baptisták, nazarénusok maszlagos irkafirkái által tévútra csaltakat; felvinné a hitvédelmet a

más vallásfelekezettükkel szemben stb. stb. De nem olyan irányban mint a „Hajnal“; A pietismus, a fari-seismus megöelő betűje az igazi protestantismusnak; sőt nem is olyan irányban, mint a „Kis tükör“, hanem úgy mint annak idején az „Órálló“. — a „Reformátusok Lapja“ tevő s teszi most is a „Szabad Sajtó“.

De míg a Debr. Prot. Lapot illetőleg azt indítványoztam, hogy az minthogy mindenik egyh. kerületnek meg van a maga lapja — csak a tiszántúli kerületre tétessék kötelezővé: addig ez a társadalmi irányú lap az összes egyházkerületek s a konvent közös akciója folytán az egész országra terjesztessék ki. A járatásra nézve ugyan az a propositióm, a mi a Debr. Prot. Lapra, hogy t. i. felét fizesse a lelkész, felét pedig az egyházi pénztár. (Nagyobb községekben, városokban természetesen több példány kellene, a mely feles számú példányok már kizárólag az egyházak terhére járatatnának). Ezek a lappéldányok aztán a *hét folyamán* (a lelkész kezéből kiadatván) *hátról hátra továbbítatnának* s így mintegy akarva nem akarva bepillantanának azok is, kik egyházi ügyeink iránt érdektelenekek, hidegek, vagy téves eszméket táplálnak, mint pl. a baptisták, nazarénusok.

Ne tessék gyerekesnek senki előtt ez az indítvány; mert egy jól szerkesztett, a kulináritáson felül álló, s az egyházi és társadalmi kérdésekkel alapos szakértelemmel foglalkozó lap kedves vendég fog lenni szintúgy az úri szalonokban, mint a közép osztály és a legalsóbb rendű nép egyszerűbb házaiban. Például hozhatom fel a „Téli Újságot“. Olyanok is járatják, kik olvasni nem tudnak, — elolvastatták gyermekeikkel; s ha valami körülmény miatt pontosan nem érkezett meg, valóságos ostromnak voltam kitéve. Szeretne is a nép olvasni; tanulni, okulni is szeretne, csak a lapra való áldozás szokatlan előtte. De ha az egyház elfogadja az egyháztagok, a nép munkáját, adóját, miért ne tenné meg az egyház, hogy így, ezen módon — mondjuk a népéből — ne kedveskedjék a népek.

De magokra a lelkészekre is jó lenne ez a kötelező lapjáratás azért, mert igen-igen sok lelkésznek csak ezen uton jutna be szobájába lap; lap, melyből a társadalmi és egyházi eseményekről olyan irányú felvilágosítást nyerne, melyet éppen egyházunk szelleme megkövetel.

De nem érvelek tovább, csak a szives olvasót kérem még arra, hogy gondolkozzék indítványom felett józanul, elfogulatlanul s próbálja magában mérlegelni azt a hatást, melyet indítványom esetleges ténynyé válása eredményezne . . .

4 ik indítványom az volt, hogy az esperesi körlevelek dírekte küldessenek meg az egyes egyházak lelkészeinek s általában az érdekelteknek.

Nekem úgy tetszik, hogy az esperesi körlevelek mai szokott módon történő továbbítása, — hogy t. i. egyik lelkész küldi a másikhoz ez a harmadikhoz, s így tovább, — abból az időből ered, mikor még a postai közlekedés nem lévén úgy kifejlődve, mint napjainkban, csakis ezen az úton juthattak el a hivatalos üzenetek az érdekeltekhez. Igen de ám nagyot fordult már azóta — (lehet az a szokás már vagy kétszáz éves) — a világ. Ma már a gőz és villany nem tűri meg az ilyen közlekedési — levelezési módozatokat. Nemcsak azt küszöböli ki, a mi már 100 meg több éves, hanem igen sokszor azt is a mi alig egy pár évtizedes. Mint sok minden egyébre nézve, újítást, reformot óhajtának én a körlevelekre nézve is és pedig azért, mert jó adminisztráció csak úgy lehetséges, ha a rendeletek, intézkedések minél gyorsabb lábon jönnek

s . . . hajtának végre. A jelenlegi körülmények között pedig igen sokszor megtörténik, hogy egy esperesi körlevél 5—6 hétig utazik s az utolsó állomásra akkor jut, mikor már másnap intézkedni kell a körlevélben megírottak-szerint. Tessék most már presbiteri gyűlést tartani, szavazni, s záros határidőre beküldeni.

Mindezeknek szemelött tartásával indítványom e tekintetben az volt: *hogy az esperesi körlevelek nyomassanak ki, s úgy küldessenek meg dírekte minden érdekelthez, — az egyes lelkészek aztán másolás helyett összegyűjtik szépen, s minden év végével készítenek tartalmukról egy tárgymutatót stb.*

Az egyh. megyére beadott ezen indítványt is bővebben indokoltam, mit e helyen — minthogy czélom nem egyéb mint indítványom, illetve indítványaim iránt a figyelmet felkölteni — feleslegesnek tartok.

Bezárom soraimat annak a kijelentésével, hogy a mit irtam, indítványoztam, azt egyházam, lelkésztársaim, hitfeleim ügye iránti meleg érdeklődésből, szeretetből irtam. Bár lenne valami eredménye!*

Bököny, 1897. apr. 6.

Király Antal,
ev. reform. lelkész.

TANÜGY.

A vallásoktatók képesítetése és díjacskája.

Az egyetemes tanügyi bizottság márcziusi gyűlése Budapesten sok szép és hasznos dolgot végzett. Nagyon jól tette, hogy a középiskolai vallásoktatásról is tanácskozott s javaslatokat terjesztett e fontos tárgyat illetőleg a konvent elé. Különösen jól cselekedte pedig, hogy figyelmét nemcsak a vallástanárok *képesítetésére*, hanem az állami és felekezeti tanintézetekben munkálkodó vallásoktatók lehető *díjaztatására* is kiterjesztette; sőt a vallásoktatás folytonos fejlesztése végett Kérészy Barna tiszánánai lelkészt szakelődőül választotta.

Javaslatai, mint a napi lapok rövid tudósításaiából látjuk, a konventen tárgyalás alá is kerültek. A kimondott határozatok szövegét szószerint ezekből a hirtelen közlött hírlapi értesítésekből nem lehet ugyan megismerni: de lenyegőkről fogalmat alkothatunk, úgy hogy véleményt mondhatunk felőlök.

E véleménymondás, szerény felfogásom szerint szükséges; mert bármiképen legyenek is szövegezte a konvent ide vonatkozó végzései: nem lesznek azok egyhamar végrehajtva; sőt az utjokban álló nehézségek majd a végrehajtás alkalmával fognak kitűnni legbizonyosabban.

Bátor leszek azért leírni szerény nézeteimet a vallásoktatók *képesítetéséről*, meg a számukra javaslatba hozott kis *díjacskáról*.

Előre bocsátom, hogy *vallásoktató* (katek-

* A felvetett indítványokat magunk is olyanoknak tartjuk, a melyek szélesebb körben figyelmet érdemelnek és megszívlelődnék.
Szerkesztő.

heta) név alatt értek mindenkit, a ki vallást tanít, de ezek közt megkülönböztetem a mi viszonyainkhoz képest a rendes *vallástanárt*, meg azokat a *vallástanítókat*, kik a nem református tanintézetekbe bejárnak vallást tanítani s kath. nyelvszokás szerint többnyire *hitoktató* nevet viselnek.

Vallástanárok református gymnasiumainkban, Istennek hála, immár vannak. Az élet nagy tanítómester. Megtanította az iskola fentartó testületet, hogy ilyenekről gondoskodni kötelességek, ha vallási és hazafias érdekeinket mellőzni nem akarják. Önként következett ez a mindinkább érvényesülő szakrendszerből, meg a tanárképzésnek egészen állami kézbe jutásából. Mikor ezelőtt vagy két évtizeddel a tisztviselő tanáregyesület gyűlésén szóba hoztam, hogy jó volna legalább a főgymnasiumoknál külön vallástanári állást szervezni: azt mondták rá igen tekintélyes, okos emberek: „pápista elv az!” És ime, most már el van ismerve, hogy az egyetemes papság elvét kénytelenek vagyunk a viszonyokhoz alkalmazni, mert az állami diplomával dicsekvő szaktanárok, bár lehetnek egyébként jó reformátusok, de vallástanításra nem vállalkoznak. Ez természetes. Ugy lett, a hogy mondtam. A gyakorlati életnek meg vannak a maga követelményei.

Most már, ha arról van szó, hogy kik lehetnek ilyen vallástanárok? könnyű a feletet. Helyesen indítványozta *Radácsi*, hogy a kik a két lelkészi vizsgálatot jeles eredménnyel tették le, vagy theologiai magántanári oklevelet szereztek. Ezentul menni és több követeléssel állani elő, távolról sem kell. A jeles osztályzat vagy a magántanári vizsgálat elegendő biztosítéknak arra nézve, hogy a vallástanárt az államsegélyes gymnasiumokban se „kicsinyelhessék némely diploma imádó kollegái“, a mitől *Váró Ferencz* félni látszik. Arról szükséges gondoskodni csak, hogy jól válaszszák meg a fentartó testületek az egyént és fizessék jól, úgy hogy érjen fel a vallástanári helyzet egy jó közönséges falusi papsággal, s ne legyen a vallástanárnak kevesebb jövedelme, mint a többi kollegáinak: nem lesz semmi baj. Nem szabad a református egyháznak feltételezni sem, hogy egy jól végzett theologus és képesített pap meg nem állaná a maga helyét a maga tantárgyából úgy, mint azok a diplomával dicsekvő újabb divatú szaktanárok a magokéból. Azzal a gondolattal pedig, hogy a vallástanárt más diploma szerzésre utasítsuk, vagy az egyetemre járó tanárjelölteket katechetikai leczkékre vagy a más diplomával bírótat vallási póttanfolyamokra kecségtessük, hagyjunk fel teljesen. Nem a mai világba való

az. A kik ellene voltak annak, hogy papok pl. magyar, latin vagy görög nyelvet taníthassanak: ellene lennének annak is, ha pl. a történelem diplomás tanára az egyháztörténelem tanítását elvállalná.

Ah! a világhoz alkalmazkodni nagyon bajos. *Váró Ferencz* emlékezhetik rá, mikor *Petrovich* tanártársunk azt vitatta, hogy a tanárképzés jogát el kell venni a protestáns egyház kezéből, mert ha megengednék, oda menekülnének az egyetem gyakorlóbb elemei. Ő pedig szépen kimutatta, hogy míg nem volt állami külön tanárképzés, addig is voltak nekünk kitünő, tanáraink. Én meg azt bizonyítottam be, hogy az ellenünk tiltakozó Petrovichból az elfogultság és érdek beszél, a mit a következmények igazoltak. Azóta sokat okulhatott az állam is, a protestáns egyház is. Annyi mindenesetre kiviláglott, hogy legalább vallástanárait az egyháznak magának kell nevelnie és képesítenie s a főfő sulyt nem annyira a *képesítésre*, mint a *képességre* kell helyeznie. A budapesti meg a kolozsvári egyetemekkel való kapcsolat csak arra vezetne, hogy theologiai akadémiáink még inkább kiürüljenek, és ne lehessen a debreczeni, sárospataki, meg a pápai szegény theologusnak többé arra se reménysége, hogy valamelyik gymnasiumnál vallástanár vagy valahol ugynevezett hitoktató lesz, ha a jó Isten megsegíti.

Az ugynevezett *hitoktatók díjazása* ügyében az egyetemes tanügyi bizottság javaslata ez: „Kérje fel a konvent a kormányt, hogy az állami középiskolában vagy középiskolai jelleggel bíró más intézetekben az egyházunkhoz tartozó növendékek vallásoktatásáért a törvény szerint bejelentett s a kormány által elfogadott hitoktatónak heti egy óráért legalább 40—40 ft évi díjat rendszeresíteni s a hitoktatás céljára az intézetben helyiséget adni méltóztassék“.* Ezt, mint a napi lapok írják, a konvent elfogadta és ily értelemben fog kérelmezni.

Valóban igen szerény kérés. Megadhatja a államkormány egész készséggel. Nem mondhatja, hogy követelődzők vagyunk. Hiszen az oláh nyelv tanárának egy-egy heti óráért 100 ft jár. A polgári leányiskolákban is kapnak a hitoktatók hetenként két-két órai tanításért 100 frtot. Ehez képest a javaslatba hozott összeg csak *dijacska* lesz. De jobb a semminél. Többet nem várhatsz, jó lelkész társam, mint a mennyit kérnek számodra. Nem illik neked a te reményeid szárnyait valami magasra emelgetned.

Jó annyi is, hogy fel van immár híva a konvent és kormány figyelme erre a munka-

* Prot. Egyház és Isk. Lap. 13. sz.

térre. Ezékiel próféciája hangzik a szétszóródott csontok körül: „A négy szelek felől jöjj elő te lélek és lehelj ezekbe, hogy éljenek!” A díjazás másodrendű kérdés. A fő dolog, hogy ne maradjon vallásos oktatás és lelki gondozás nélkül egyetlenegy református növendék sem, ha szinte sorsa öt állami vagy más vallásfelekezeti intézet falai közé vetette is.

Egyetlen ugyan a küzdelem, melyet e téren ki kell fejtenünk. Mert az állami iskolák évről-évre szaporodnak, és minden más felekezetnek van módja benne, hogy vallása taníttatásáról gondoskodják, csak mi vagyunk magunkra hagyva. Mi úgy állunk, hogy még arra is engedélyt kell kérnünk, ha be akarunk lépni valamely nem református intézetbe vallástanítás végett. A konvent most ezért folyamodik Majd meglátjuk, mi lesz az eredmény? De csüggednünk azért nem szabad.

A kormány talán ki fogja adni a rendeletet. A szoros értelemben vett állami intézetek alkalmazkodni is fognak hozzá. De a zárdák, meg az ugynevezett kir. kath. gymnasiumok aligha. Miért? Azért, mert ők a parancsolatokat Rómából kapják.

Másik nehézség, hogy kiket küldünk be pl. olyan intézetekbe, hol nincsen helyben református pap? A tervbe vett kis dijacskáért öt-hat mérföldről nem jár be senki. Azt pedig nem teheti a mi szegény egyházunk, a mit pl. a nagyszombati gör. keleti román metropolita megtesz, hogy ide Nagy-Bányára Nagy-Fentősről lóháton járat be egy pópát 8—10 gyermek kedvéért, kik a gör. kath. növendékekkel együtt különben is román nyelven tanulhatnak a vallást. Miért ne tehetné? Felelet, azért, mert nincs benne módja. Hiszen ide s tova oda jutunk, hogy egyházunknak eleven testrészei is szétmállanak, nemhogy a szétszórta csontok összetömörítésére bizonyos reményt táplálhatnánk.

Az is nagy kérdés, hogy miképen fogják értelmezni azt a 40 frtos kis dijacskát? Mert ha úgy vesszük, hogy pl. egy állami főgymnasiumban tarthat a lelkész hetenként, teszem fel 6—8 órát, úgy hogy egyházi énekeket is taníthasson: akkor lesz némi foganatja; de ha nem lesz joga csak 2 órához: akkor bizony nem igen érheti el a célt.

No de meglátjuk! A gyakorlat majd sokra megtanítt. Az új tavasz hozott egy új reményvirágot, ki tudja, nem hervad-e el, mint a többi?

Gergely Károly.

KÖZÉLETÜNK.

A debreczeni ev. reform. egyházmegye közgyűlése.

A debreczeni ev. reform. egyházmegye ez évi tavaszi közgyűlését április hó 6. napján tartotta Debreczenben *Dávidházy* János esperes és *Nadányi* Miklós egyházm. gondnok elnöklése alatt.

Az esperes gyűlést megnyitó buzgó imádsága után következett a már megszokott gonddal és pontossággal előkészített ügyeknek tárgyalása, melyek közül megemlítem a következőket:

A néh. Fráter Gyula halálával megüresedett világi tanácsbírószágra — a gyülekezetek szavazatainak nagy többségével — megválasztott Fráter Barnabás világi főjegyző, tanácsbírói székét, a szokásos eskü letételével elfoglalta s magát kötelességeinek hű és pontos teljesítésére a legnagyobb készséggel és örömmel felajánlotta.

Egyházkerületi rendes képviselőkkül megválasztottak egyházi részről: Szele György egyházm. főjegyző s tanácsbíró, Gyulai László egyházm. tanácsbíró; világi részről: Fráter Barnabás és Nagy Ferencz egyházm. tanácsbírák; pótképviselő lett egyházi részről, Biber József egyházm. jegyző, világi részről Szunyogh Szabolcs egyházm. tanácsbíró.

A nagybányai egyházmegye azon előterjesztését, mely szerint az állam által czélba vett lelkészi fizetés rendezés a különböző felekezetek egyenjogúságának figyelembe tartása, a jelenlegi fizetések egyenlő alapon összeállítására és a hiveket különböző arányban terhelő egyházi adózás fontos ügyének számbavétele mellett történjék s a minimum 800 frtnál kevesebb ne legyen, egyházmegyei közgyűlésünk — tekintettel arra, hogy e tárgyban az egyházkerület már intézkedett — tudomásul vette.

A h.-sámsoni ev. ref. egyház új templomának építését 26,705 frt 5 kr. vállalati összegért Katona Mihály vállalkozóra bízta, ez ellen Aranyi és társa nagyváradi építők az egyházmegyei közgyűléshez felelősek azon alapon, hogy ők az építkezésre vonatkozólag olcsóbb ajánlatot nyújtottak be; miután a felelősek nem az egyház tagjai által lett benyújtva, az elutasított s az építésre az engedély megadatott.

Az esztári ev. ref. egyház, mely a közelebbi múlt években építkezésekre 48 ezer forintot fordított, de egyfelől épen e miatt, másfelől a kedvezőtlen gazdasági viszonyok következtében tagjai elszegényedtek, jövőre tőkét akarván az egyház minden megterhelése nélkül alkotni, elhatározta, hogy az egyház birtokainak — ide számítottván a lelkészi és tanítói földek is — lekötése mellett 15 ezer forint hosszú lejáratú kölcsönt vesz fel, melynek egy része a még fizetlenül levő adósság törlesztésére fordíthatnák, más része pedig 8% mellett kamatoztatnák úgy, hogy az évenként fizetendő 4.7% törlesztési összeg az egyház tagjainak megterhelése nélkül állana elő, sőt a hivek terhén már most némi könnyebítés volna eszközölhető; idővel pedig az ingyen iskoláztatás, majd a hiveknek egyházi adó alól teljes felmentése elérhető lenne. A „Földhitelintézet” ígéretet tett, hogy a kért kölcsönt az egyház részére megadja.

Miután ez ügy úgy pénzügyi, a mit jogi szempontból erős megfontolást igényel, véleményezés végett a gazdasági tanácshoz utaltatott; az egyház pedig felhívott, hogy a pénz törlesztésére s használatára vonatkozólag részletesen kidolgozott kezelési szabályzatát ugyan oda terjessze be.

A h.-sámsoni ev. ref. egyház templomépítésre 15

ezer frt kölcsönt óhajtván felvenni, a presbyterium oda nyilatkozott, hogy a felvétel betáblázásra történjék, míg az egyházközségi közgyűlés a kölcsönnek a presbyterium jóváhagyása mellett felvételét határozta el s így a két határozat egymással ellentétben áll.

Egyházmegyei közgyűlésünk a kölcsön felvételhez az engedélyt megadta, azonban utasította az egyházat, hogy az ellentétes határozatok hézagát az egyházkerületi közgyűlés idejéig okvetetlen egyenlítse ki.

Az egyházmegyei lelkészi kar az 1893. évi XXVI. t. cz. rendelkezései szerint fizetendő ötödéves tanítói korpótlékok ügyében f. évi febr. 19-én rendkívüli közértekezletet tartott, s az értekezlet jegyzőkönyvét az egyházmegyei közgyűléshez felterjesztette.

Miután annak idején az értekezlet lefolyása e b. lapok hasábjain ismertette volt, elégnek tartom ide vonatkozólag az ügy részletesebb ismertetése nélkül egyházmegyénk határozatát a következőkben köztudomásra hozni:

Az egyházak vigyázzanak, hogy a korpótlék ügyében beadandó kérvény határidejét el ne mulasztásák s felhívhatnak, hogy a presbyteriumoknak e tárgyban hozott határozatait azonnal terjeszszék az esperesi hivatalhoz, hogy onnan azok az egyházkerülethez idejében felküldhetők legyenek.

Az egyházkerület útján keressék fel a konvent oly irányú intézkedésre, hogy az e célra kérendő államszegély, egyházainknak *autonom jogainknak sérelme nélkül adassék.*

Az érmelléki egyházmegye — szegény egyházak segélyezése, lelkészek nyugdíjazása s a káplán ügy rendezése tárgyában előterjesztett — indítványa ügyében intézkedésre az egyházkerület útján a konvent kéri fel.

Bemutattatván a népiskolai tanügyi bizottság gyűlésének jegyzőkönyve, tudomásul vétetett, hogy alelnökül Fráter Barnabás, jegyzőül Szele György lett megválasztva.

A bizottság azon indítványát, hogy a népiskolai szervezet 75. §-a oly módon változtattassék meg, hogy évente elég legyen egy, nevezetesen az őszi gyűlésnek tartása, az egyházm. közgyűlés pártolólággal terjeszti az egyházk. népisk. tanügyi bizottsághoz a további intézkedések megtétele végett.

Végül kimondatott, hogy ott, a hol a körlátogatás ügy történhetik, hogy a látogatók fogadnak fel előfogatot, az így felmerülő költségeknek reá eső részét minden egyház viselni köteles.

A nagy-bajomi határban fekvő két terjedelmes pusztán levő gyermekek nevelése érdekében az egyháztanács megkereste a tanfelügyelőséget, a honnan azon kedvező válasz érkezett, hogy ez ügyben a tárgyalások már megindultak. A n.-bajomi egyház felhívott az ügy további figyelemmel kísérésére.

A h.-sámsoni egyház birtokában levő „Goda alapítvány” az alapító által annak idején úgy tétetett, hogy a kamatok *egészben* a sámsoni tanítók fizetésére fordíttassanak és pedig a törzsfizetésnek nem szaporítására, hanem abba betudandólag, hogy a nép terhén ez által is könnyítve legyen. Az egyház azonban — az alap felhasználása nélkül — maga fizette mindez ideig a tanítókat, úgy hogy az eredetileg 8200 frtot tevő alap ily módon a kamatokkal együtt 19678 frtra szaporodott; ebből az összegből mintegy 9000 frt a felsőbb hatóság tudomása és engedélye mellett az egyház használatában van, részint kamatos, részint kamat nélküli kölcsönül.

Midőn a sámsoni egyház temploma renoválását

munkába vette, arra a tapasztalatra jutott, hogy a templom egészen újonnan építendő, s ebből kifolyólag az egyház tagjaira — kik különben is jó részben szegények, s nagy terhet viselnek — kivetendő adó az állami adó 30%-ére emelkednék; hogy tehát az egyház tagjain könnyítve legyen, azt kéri a sámsoni egyház, hogy érintetlenül meghagyatván az eredeti „Goda alap” 8200 frt, az ezen felül levő egész összeg, mint a melyet a sámsoni egyház tagjai gyűjtöttek akkor, midőn a kamatokat fel nem használták, engedessék vissza az egyháznak minden fizetési kötelezettség nélkül.

Miután a végrendelet értelmében ez ügyben a végintézkedés joga az egyházkerületet illeti, az egyház kérelme pártolólággal felterjesztetik, nem csak azért, mert a kért összeget csakugyan az egyház tagjai gyűjtötték össze, hanem azért is, mert a Goda alapítvány nyiltan kifejezett célja az adózó népterheinek könnyítése.

Köszönettel vette tudomásul egyházm. közgyűlésünk Thuolt Istvánné r. kath. vallású úrnőnek az m.-pályi ref. egyház iránt tanúsított újabb jótékonyságát, a mely szerint a templom előtti tért 40 frt költséggel felkerítette.

A debreczeni lelkészek nevében és megbízásából Mitrovics Gyula ev. ref. lelkész jelenti, hogy Wolaffka Nándor r. kath. cz. püspök több ízben fogadott el áttérést az ide vonatkozó törvények megtartása nélkül, így pl. 1895. jul. 1. óta Dobri Karolina, Medgyesi Juliánna, Kaposi Juliánna, Gulyás Klára, László Sára ev. ref. vallású nőket *egyetlenegyszeri jelentkezés nélkül*, Balogh Anna, Boros Teréz, Drajo Zsuzsánna, Huszár András ref. egyháztagokat *egyszeri jelentkezés után* átvette a róm. kath. egyház kebelébe; mindezen esetekben a vallássérelem elkövetése s az áttérést szabályozó törvények meg nem tartása nyilván való levén, a debreczeni lelkészek kéri az ügynek az egyházkerületi közgyűléshez felterjesztését, hogy a szükséges orvoslás, a maga útján megszerezhető legyen.

Egyházm. közgyűlésünk megütközéssel értesül a debreczeni r. kath. cz. püspök sérelmes ténykedéséről s az ügyet sürgős orvoslásszerzés kérése mellett az egyházkerület útján a konventhez felterjesztetni határozza.

A társ egyházmegyék jegyzőkönyveiben foglaltaknak tüzetes és kimerítő ismertetése után az egyházmegyei közgyűlés véget ért.

A délután egybeült bírósági ülés eltartott egészen a késő éjjeli órákig s méltó elismerés illeti a bíróság tagjait, kik derekas kitartással sok és bonyolult ügyet — melyek között dominált a csekei egyház számadási ügye, mely e bírósághoz delegáltatott — végeztek el.

Sz. L.

Egyházi élet Hódmezővásárhelyen.

A h.-m.-vásárhelyi ev. reform. egyház, midőn új főgymnásiuma építését elhatározta, a várostól arra 40 ezer forint segélyt kért, feltüntette rendkívüli egyházi és iskolai terheit. A város hatósága a kért segélyt készségesen meg is ajánlotta, de a miniszterium több ízben kifogást tett az ellen, majd csak 10 ezer frtot engedélyezett és fizettetett ki egyházunknak. Már reményünket kezdünk veszíteni és azon gondolat kesergetett bennünket, hogy híressé lett városunk abban is példátlanul fog tehát állani, hogy a midőn ev. reform. egyházunk 170 évesnél idősb középiskolájának új és czélszerűbb épületet emel, e *közzétra* szolgáló nagymérvű áldozatában a várostól csak számba is alig vehető segélyt nyer. — A legközelebbi napokban aztán annál teljesebb lett örömrünk, midőn a nm. belügyminiszter a többi

30 ezer frt városi segítyt is engedélyezte az építkezéshez. Most hát, Istennek hála! aggodalom nélkül fejeztük be szép főgymnasiumunk építetését.

A mily örömmel közöltük ezt; ép oly nehezünkre esik ez egyház egy másik s közvetlen az egyházi életet érdeklő intézkedéséről szólni. Szólunk mindazáltal, hogy ebből is ösmerjük meg a mi gyengeségünket, a kálvinista buzgóság hanyatlását.

A mint évkönyvünkben is közzé tettük, egyházunkban két új templom építése vétetett tervbe, csaknem 38 ezer lélek számára és az egyikre mintegy 10 év alatt különösen b. e. néh. Kovács Ferencz áldozatkészségéből be is jött önkéntes adakozás útján annyi, hogy néhány ezer frt pótlással elég leend. A másik templom építése nem kevésbé szükségesnek mutatkozván, a presbyterium oly határozatot hozott, hogy a hívek állami érték adójok után 5%-al és 50 kr. párbérpótlékkal járuljanak a templomok építéséhez, csak 5 éven át. Ebből előállott volna a másik templom és a paplakok költsége is. Azonban közgyűlésünkön, mely elé ez ügyet, mint új teherkirovást törvény szerint vinni kellett, kárba vezett a szent ügy mellett elhangzott legjózanabb felvilágosítás és buzdító beszéd is, a közgyűlés szavazattöbbséggel elvetette a presbyterium határozatát és azon kívánságának adott kifejezést, hogy a templom mind kivetés, tehát a hívek megterhelése nélkül építtessék fel. És ezzel Isten tudja mily hosszú időre el van odázva az u. n. tabáni templom építése s ezuttal csak az újvárosi templom építhető meg, — nagyon féltő, hogy egyházi életünk igen nagy kárára.

E közgyűlésen többek közt azt a fájdalmas tapasztalást tettük, hogy református népünket elhagyta az egyházának dicső multjában gyökeres öntudat és hagyományos áldozatkészség. Mintha nem is önmagának, nem a gyermekeiben megújuló egyházának tenné az áldozatot, sőt mintha sárba dobná filléreit vele, annyira *idegenkedik az egyházi adótól* bármily főfő czél érdekében is. E mellett papjait nem tiszteli, azzal szemben túlkövetelő s a legtávolabb áll azon evagyéliomi utasítástól: *A ki az evangéliomra taníttatik, közölje mindenét azzal, a ki őt tanítja.*

Mi lesz így az egykor hatalmas — mert lélekben buzgó, erős hitű és minden áldozatra kész — kálvinista ecclesiából?!

Levél tiszt. Lévai Mihály úrhoz.

Kedves barátom!

Mint tisztántúli származású ember, itt a távolban is nagy figyelemmel olvasgatom azokat a rövid történelmi vázlatokat, a melyek az egyes egyházakról a „Debreczeni Prot. Lap“ hasábjain közölve vannak. Érdeklődésem akkor érte el a tetőpontot, a mikor megláttam, hogy a f. évi 6-ik szám a jákó-hodosi egyház történetét hozza, a te tolladból, a ki nekem hajdan tanuló társam voltál, most pedig édes atyámnak, néhai Felvinczi Istvánnak harmadik hivatali utódja vagy a nevezett egyház lelkészi állomásán.

Ne vedd zokon, ha őszintén kimondom, hogy a cikket csalódással és keserűséggel tettem le; mert azt látom belőle, hogy értesüléseidet nagyon megbízhatatlan forrásokból szerezted és így, *ámbar teljes jóhiszeműséggel*, fölötte kárhozzátó s igazságtalan ítéletet mondasz hivatali elődeidről, vádolván őket közönyösséggel, csaknem rosszakarattal, az egyház vagyonával nem törődéssel, ebből kifolyólag annak elpusztításával és végül a felekezeti iskolának községivé változtatásával.

Mivel pedig mind a commassatio, a mivel te az egyház károsodását összekötöd, mind az iskolának községivé változtatása édes atyám hivataloskodása közben történt, természetes, hogy ezek a súlyos vádak, noha nevét nem hoztad fel, kizárólag az ő emlékére nehezülnek s őt kisebbitik, — de, hála Istennek, nagyon méltatlanul!

Bizonyára magad is indokoltan látod, hogy — részint a történelmi igazság, részint és főleg atyám emléke iránt való köteleességből — felvilágosítsalak tévedéseidről és ez által atyám felől táplált kicsinyítő véleményed megváltoztatására birjalak és birjam mindazokat, a kik, cikked behatása alatt, rádobnák a kárhozzátás követ.

Először a földesekről szólok, mert szerintem ez a súlyosabb vád.

Azt írod, hogy: „Az egyháznak van ez idő szerint 5 hold szántóföldje a régi 9 helyett; 4 hold elkallódott a commassatiókor 8 hold kaszálóval együtt, melyért a lelkész kap kárpótlásul a községtől 3 szekér szénát.“

Ez, kedves barátom, így a mint te megírtad, nagyon ellenkezik a történelmi valósággal.

Az igenis igaz, hogy az egyház kaszálója valamikor régen elkallódott, beleolvadt a községébe, *de nem commassatiókor, hanem sokkal, nagyon sokkal azelőtt.* Atyám már hivataloskodása kezdetén is a kárpótlásul szolgáló 4 szekér takarmányt kapta; ennek fele széna, fele pedig hasznavehetetlen sás volt; ez utóbbi lett később egy szekér szénára változtatva, a mi nagyon is előnyös csere volt. Az is igaz lehet, hogy 4 hold földje is elkallódott az egyháznak, ámbar erről nem hallottam soha semmit; *de ha csakugyan megtörtént, hát valamikor emberemlékezet előtt történhetett, de az én édes atyám hivataloskodása idejében semmi szín alatt.*

Commassatiókor az egyház földje nemcsak hogy el nem kallódott, hanem épen atyám sok fáradozása és buzdítása folytán nagyon jelentékenyen megsaporodott, bátran mondhatom, hogy megkétszereződött.

Tagosítás előtt volt a lelkésznek és a tanítóknak együttevén 18 kat. hold földjük, tagosításkor lett 50 hold; mivel pedig a községből kivett legelőilletőség legfőlebb 12 holdra megy, világos, hogy legalább is 20 kat. holddal kellett pótolni a közbirtokosságnak, hogy az 50 kat. hold kikerüljön. Hát pótolta is; de bizony-bizony mondom néked, nagyon csalódol, ha azt hiszed, hogy ez az áldozatkészség pusztán magától lobbant lángra, nem, kedves barátom, néhai Felvinczi István folytonos kérése, buzdítása és sok lótása-futása ébresztette föl és táplálta azt a végső pillanatig, úgy, hogy az a nagymérvű gyarapodás első sorban, sőt csaknem kizárólag az ő javára irandó fel érdemül.

Ha ezekhez hozzáveszed, hogy tagosítás előtt az egyháznak a siteri vagy a latabári erdőről kellett jó pénzen vásárolni a fát a hivatalnokok részére (magának a lelkésznek 8 ölet), attól kezdve pedig ott áll rendelkezésére az a 40 hold erdő, a mit szintén atyám hosszas unszolására adott oda cserébe a közbirtokosság a remanentális földeknek számba is alig vehető váltságdíja fejében, még pedig annyira az egyházi hivatalnokok fa-szükségének fedezésére, hogy legalább is 12 esztendő telt el addig, míg, atyám pártolása folytán, a községi jegyzőnek is juttattak belőle évenként egy vagy két ölet: akkor átláthatod, hogy ha mindig el voltak is hanyagolva a j.-hodosi egyház anyagi ügyei, de a legválságosabb napokban, t. i. a tagosítás idejében nagyon is jó kézbe voltak letéve és az akkori lelkész mindent inkább megérdemel hivatali utódaitól, mint azt, hogy

az ő fáradozásainak gyümölcsét élvezve, téves információk alapján, hűtlen sáfár gyanánt állítsák a világ elé.

Ezek után áttérek a felekezeti iskolának községivé változtatására.

Ez te szerinted nagy veszteség, én szerintem pedig 4400 frt tiszta haszon az egyháza nézve. Ugy történt t. i. a dolog, hogy a hetvenes évek elején elrongyolódván az iskolai épületek, az állam a kért kisebb mérvű segély helyett 4400 frtot ajánlott az egyháznak építési célokra, ha iskoláját községi jellegűvé teszi. Az egyház elfogadta az ajánlatot, de kikötötte, hogy legalább az egyik tanító mindig református és az egyház kántora legyen; fentartotta azt a jogát is, hogy a 4400 frtnak kamatnélküli visszafizetése után az iskolát bármikor ismét felekezetiévé változtathassa. A tanítók fizetése a régi maradt s azt továbbra is az egyháztól kapták.

Hát hol van itt a veszteség? Hiszen Jákó-Hodos lakossága — a kis számú, folyton változó és vagyontalan pusztai cselédség kivételével — tiszta magyar és tiszta kálvinista; a községi iskolaszék kizárólag egyházunk tagjaiból, ha a választóknak úgy tetszik, tisztán a presbiterekből áll; ezek választják a tanítókat, ezek ügyelnek fel az iskola minden szellemi és anyagi ügyére, tehát ott a hazafiság és az egyháziasság épen úgy virulhat és tényleg virul is, mintha a felekezeti „név“ is megvolna. A gyülekezet tagjai most sem hoznak egy fillérrel sem nagyobb áldozatot, mint akkor hoznának, mert akkor is ők viselnék az összes terhet, most is ők viselik. Ingyen nyert bizony a j.-hodosi egyház egy szép épületet két tanteremmel és egy tanítólakással.

Szinte sajnálom ideírni, hogy ebben édes atyámnak egy csepp érdeme sem volt, a mi te szerinted természetesen azt teszi, hogy nem volt bűnös ebben a dologban. Ő ellenezte a községi iskolát; félt tőle, mint a rossznak vélt ismeretlentől félni szoktunk; gyanus volt előtte az a 4400 frt, valami danausi ajándékfelének tekintette azt. Mivel pedig maga nem birt az áramlattal, néhai Nagy István esperes úrhoz fordult támogatásért; ő ki is jött Hodosra Dobozy Menyhért akkori főszolgabíró úrral s mindent elkövettek, hogy a népet ettől a — szerintök — káros lépéstől visszatartsák. De az egyház tagjai a gyakorlati irányú tanácsadókra hallgattak s látván, hogy az a felekezeti jelleg, a mit az állam ker tőlök, az ottani viszonyok közt valóságos „nesze semmi, fogd meg jól“, az a 4400 forint pedig, a mit cserébe ajánl, nagyon is megfogható valami: nem sokat tétováztak, hanem megcsinálták a vásárt. Azt hiszem, hogy nagyon jól tették. Bár minden szegény egyházunk olyan körülmények közt olyan vásárt köthetne; de sok rongyos iskolánkat fel lehetne építeni az állam pénzén! Csak az a baj, hogy ma már az állam nem áll kötélnek, nem szórja a 4400 forintokat — csalétek gyanánt.

Czikked végén a Gondviseléshez fordulsz, kérve őt, hogy „minél hamarabb gyógyítsa be a gondatlanságszülte sebeket“ stb. Jól tudod, kedves barátom, hogy a Gondviselés eszközök által munkálkodik; hát légy te az a kiválasztott eszköz, vezesd azt a kis gyülekezetet napról-napra előbb és előbb minden téren; szívemből kívánom, hogy sokkal, nagyon sokkal többet használj, mint a mennyit édes atyám ártott; és ha valamikor egyik vagy másik utódod emlékedet homályba akarná borítani, még nagyobb méltatlanság történjék rajtad, mint a milyet te most — meg vagyok róla győződve, hogy teljes jóhiszeműséggel és minden rossz szándék nélkül — néhai Felvinczi Istvánnal szemben elköveltél.

Isten veled! Őszintén üdvözöl régi barátod

Felvinczi Lajos, kis-igmándi ref. lelkész.

Válasz Felvinczi Lajos lelkész úrnak.

Hozzám intézett leveledre felvilágosításul elég volna annyit írnom, hogy én a j.-hodosi egyház multjában egyik néhai elődömről sem említettem, hogy ők okai az egyház károsodásának, hanem az egyház vezetőit tartottam ilyenekül; és e közt nagy különbség van, mert sokszor a lelkésznek minden jó akarata hajótörést szenved némely primipulusok vasfejűségén; de nem is szoktam elődeimre soha sem panaszkodni.

Hogy pedig ilyen vezér emberek boldogult Felvinczi István lelkész úr idejében is sok galibát okoztak, bizonyítja az, hogy az iskola községivé tételét sem ő, sem az egyházmegye közben lépése nem tudták megakadályozni, sőt a presbyterium 1870. márczius 13-án következőleg határozott:

„Bihari ref. egyház vidék esperes nt. Nagy István 8/870. sz. a. a hodosi helv. hitv. egyháztanácshoz intézett levelére tisztelettel kijelenti az egyháztanács, miszerint az iskolára nézve f. hó 3-án kelt határozatától, mely az eddig felekezeti iskolának községivé átválttatását kimondotta, el nem áll. Ennélfogva ez egyház tanácsi végzés nagyt. Nagy István esperes úrnak fent jelölt levelére vonatkozólag tudomására juttatni rendeltetik.“ Kelt stb. aláírva a presbiterektől, lelkésztől és tanítóktól.

Igaz, hogy az állam pénzen épült fel az új iskola, de rá is van táblázva a két telekre még pedig egyházi hatóság jóváhagyása nélkül, a mi pedig országos törvényeink szerint nem szabados s alulírott épen azon munkálkodom, hogy e terhet töröltessem.

Mert igaz ugyan, hogy református ember most mindakét tanító, de választásába a presbyter csak úgy folyhat be, ha egyszersmind iskolaszéki tag is.

De hát mindezt csak azért hozom fel, mert azt kérded, hát hol van itt a veszteség? Ott van, hogy a református ember fizet 1. tandíjat, 2. a tanítónak párbert, 3. az egyház fizet készpénzt, 4. az egyház adja a két telket, meg épületet, (mert hát a régi épület elvesztette), 5. ad 36 hold földet a tanítói fizetéshez, 6. fizeti az 5%-os iskolai pótdát (pedig a törvény szerint községi iskolához nem tartoznék fizeti, ha már iskolájához a fenti összeggel járul); míg a zsidó, vagy más vallású csak a tandíjat fizeti, esetleg 5% adót.

Én sem vagyok ellene az államsegélynek, de itt mégis csak — ismétlem Felvinczi István lelkész úr akarata ellenére — az egyház vezetői könnyelműen jártak el.

Azt sem mondtam továbbá, hogy a belhivatalnokok földjei nem szaporodtak és nem vonom kétségbe hogy megboldogult elődünk buzgólkodása folytán. De hogy az egyház földje a commassatiókor olvadt be a községébe, mutatja az egyesség levél, melynek utolsó pontja ez: Az egyház használatában levő földek továbbra is meghagyatnak annak birtokában.

Mik voltak ezek a földek, kitűnik az 1847. év november 1-én főbíró, gondnok és jegyző által aláírt leltárból; e szerint 24 köblös földből 9-et birt a lelkész, 6-ot a tanító, 9-et az egyház. „Ezen kívül van 8 köblös kaszáló, melyet a helység felébe használ.“ Van 2 köblös kenderföld stb. Ezen 9 köblös helyett van most 4¹/₂ katasztrális hold; a 8 hold kaszáló pedig sehol, emléket tartja fenn a 3 szekér széna.

Az erdő a községé, mi hivatalnokok kapunk belőle fát.

Mindezeket nem azért hoztam fel, mintha én boldogult elődömet valaha valamivel vádoltam volna, sőt

az utána levő lelkész elődeimnek is csak köszönettel tartozom, mert ők vetették már meg az alapot, melyre ha nem is én, de az utánunk következő nemzedék építhet; de a közlött adatokat én a jegyzőkönyvekből, t. Bugyi Sándor úr feljegyzéseiből merítettem.

Egyéb is történt, a mit a vezérférjakövettek el, így p. o. a főszolgabíró figyelmeztetése daczára a községháza építésénél az egyház pénzét és magtárát használták fel és ezen összeget, mely körülbelül 6—700 forintra ment Bugyi Sándor és Benedek László elődeimnek is csak kicsiny részben sikerült visszatéríteni.

S mindez jól is volna továbbra is, ha az idők nem intenének arra, hogy a mi az egyházé, azt elidegenítenni ne engedjük.

Lehet, hogy az én működésemet az utánam jövők más szemüvegen nézik és ha bár köszönöm is a figyelmeztetést és óhajtatást, hogy *nagyobb méltatlanság történnék rajtam, mint elkövettem*, épen nem ismerem el, hogy én Felvinczy István t. lelkész úr ellen ilyet cselekedtem, sőt megvallom, mikor ama kis ismertetést írtam, reá nem is gondoltam, hanem azokra, kikkel nekem is, más lelkészársaimnak is sokszor kell viaskodni, ha valamit elérni akarunk.

Ha ezen válaszzal a félreértést sikerült eloszlatnom: igen örvendek, s maradok tisztelettel

J.-Hodos, 1897. ápril 6.

Lévai Mihály.

Nyílt levél t. Lévai Mihály úrhoz.*

Kedves barátom!

Te az én nyílt kérdésemre privát levélben voltál szíves válaszolni. Okaidat értem; diskrét akarok hát lenni én is. Nyílt színen nem is tenném többé szóvá a dolgot, ha úgy nem érezném, hogy hozzád intézett nyílt kérdésem után bizonyos kötelesség teljesítése nehezedik reánk, szemben e b. lapok olvasó közönségével. Tudniillik, hogy a fölkellett netaláni érdeklődést kielégítetlenül ne hagyjuk.

Íme tehát — a diskréczió kellő határai között — nyilvánosságra hozom, hogy:

1-ör szóban forgó kérdéses adataidat te nem a mi, szatmári egyházmegyénk hivatalos adatai közül merítetted s nem is a hivatalos egyházmegye adatai gyanánt közlötted; épen azért

2-or, a belőlök vont következtetés egyáltalán nem akarta érinteni, nem is érintheti egyházmegyénk tiszta kálvinista jellegét.

Mondanom sem kell, hogy válaszod engem megnyugtatót mindenképen s jólesik, hogy erről téged itt a nyilvánosság előtt biztosíthatlak. Isten áldása legyen veled mindenkoron! Óhajtja

Majtis, 1897. április hó 6-án

híved:

F. Varga Lajos.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

53. A jármi-i ev. reform. egyház életéből.

(Folytatás.)

Végrendeletéből néhány pontot, mivel a végrendelet úgy a *debreczeni*, mint a *sárospataki* főiskolát, mint egyházunkat közlelő érinti, az ő iránta való *hálás kegyeleiből* kifolyólag érdemesnek tartok itt e becses lap hasábjain megörökíteni.

* E levél lapunk legutóbbi számából térhiány miatt maradt ki. Most már a felvetett kérdés nt. Király Antal úrnak előbbi számunkban közlött válasza folytán is tisztázottnak tekinthető. Szerkesztő.

Kulin István testamentoma.

„Én alább is írt bánhegyesi Kulin István, míg józan és ép elmével Isten kegyelméből volnék; megdölvén az emberi élet határának bizonytalanságát, Istennek tartozott hálaadó tiszteletéből az élők között, a megholtak hátramaradott vagyonán támadni szokott versengésnek eltávoztatása és jóakaróimnak néminemű megjutalmaztatása tekintetéből, a törvények által független rendelkezésem alá adott ingatlan és ingó vagyonaimból az Atyának, Fiunak és Szentlélek Istennek nevében, a kinek kegyelmébe ajánlom lelkemet; teszem utolsó rendelkezésem e szerint: 1-ör. A Jármí ref. szent eklézsiának hagyom és testálom a Jármí határon lévő, azon tíz köblös őszi vetésemet, mely a téglánál (valószínűleg téglavető helynél) vagyon; nemkülönben a Jármí határon mindenik járáson (3 járás van) tíz-tíz köblös irtás földet; egy-egy táblában, melyeket szolgabíró Tekintetes Komoróczy Lajos úr sequestrálván, alázatosan kérem, hogy a Tractualis kormánynak feljelenteni és átadni méltóztasson; a hol a reménység alatt lévő 10 köblös föld termésének ára *elfogyhatatlan kapitálissá* változtatván, annak intereséből az eklézsiának nagyobb szűkei fedeztessenek.“

E gyönyörű intézkedés, a 10 köblös föld termésének jövedelméből *elfogyhatatlan kapitálissá* alakítandó tőke — a nemeskeblű hagyományozó halála után — csak papíron írott malaszt maradt, azt az egyház soha nem élvezte; míg az ingatlan birtok ma is az egyház birtoklásában vagyon, sőt — a miről a végrendelet nem emlékezik — a parochiális telket, az iskola telkét nagyobb részben szinte Kulin István adományozta.

A végrendelet 6-ik pontja így szól: „a Jármí és Abai határokon termett tengerimet, úgy a Jármí házi kertemben termett asztagaim közül kettőt nemzeti vitézlő Katona Sándor bátyám, Tekintetes nemzeti Bay Patay István úr Szabolcsvármegye főszolgabírója segítségével, kit is ezen segítségre felkérek alázatosan, keze alá véve annak árát, két egyenlő részre osztva adja be a *debreczeni* és sárospataki reformatum Collegiumokba, az hol ez mint *elfogyhatatlan kapitális* használtasson.“

14-ik pont: „Activus adósságaim, melyekben contractusaim leveleim között vannak, hagyom és testálom a *s.-pataki* ref. Collegiumnak azon czélból, hogy azok *annyi számú Ref., Cseh, vagy Morva ifjakat neveltesse*, a mennyire azok elegendők; melynek feljelentésére többször tisztelt Patay István urat ismét alázatosan felkérem. Költ Jármí, 1815. oct. 14.“

Daczára annak, hogy e vallásos lélektől sugalmazott végrendeletet végrendelező sajátkezüleg írta alá és e végrendeletet előttemezték, mint jelenlevő tanuk: Andrássy József, Szatmármegye esküdtje; Rákosi József, a nemes urak hadnagya; Baksay Mózes, itteni akkori lelkész; Rácz György, Lőrintz György, Toka Márton, Szécsi Ferencz itteni birtokosok (csak a Kulin-családból *nem hivtak meg senkit*, a mi gyanus körülmény), — ez a végrendelet több pontja soha végrehajta nem lett; így a debreczeni, pataki iskolák se kaptak tudomásom szerint semmit,* mivel az eredeti végrendelet a hagyományozónak 1815. október 31-én történt elhalála után köztudomás és a Kulin-család hite szerint bizonyos érdekelt kezek által el lett sikkasztva és mással ki lett cserélve. A bűnös sikkasztó tettéért számoljon Isten előtt!

* E hagyományozásra az illető főiskolák vezérférjainak figyelmét ezennel tisztelettel felhívom utánanézés szempontjából.

Kósa Ede.

A nemeslelkű, a jövőbe tekintő, hálás emlékezetre érdemes ifjú nevét már alig olvasható betűk örökítik egyházunk legrégebbi anyakönyvének durva, megsárgult lapjain, hol a halottak sorában ennyi van róla írva: „31 octobr. T. B. H. Kulin, István úr 26 éves; temetett 3 prédikációval; oratorok lévén Tiszt. Peleskey Miklós úr, T. Szentgyörgyi Sámuel őri és Baksay Mózes helybeli prédikátorok.”

En mély tisztelettel és kegyelettel leborulok e nemes hamvaknál! Boldognak érzem magam, hogy ez egyház oly sok papjai közül, e nemes hamvaknál, e nemes férfiú jeltelen sirjánál hálás kezekkel én gyújthatam meg e sörök által az emlékezet szövetségét. „Örök emlékezetben léssen az igaz”, mondja a királyi énekes; az igazak, mint a menny csillagai, fénylenek mindörökké! . . .

Legyen e kegyeletes megemlékezés egy cyprus-ág az ő előttünk ismeretlen sírhalmán! . . .

A torony és templom teljes elkészülése után az egyház hívei (kik úgy látszik jó anyagi helyzetnek örvendettek) a toronyba egy szalkai lakatos és egyszersmind órásmesterrel (tehát valami ezermesterrel, valami kontarral) Adámesik Adámmal, ki még csak őrri sem tudott, az 1833. év december 21-ik napján szerződést kötöttek (a szerződés ma is megvan), melynél fogva nevezett ezermester a „pondusokon és istrángokon” (órakötél) kívül kötelezte magát 300 váltó czédula forintért a toronyba az 1834-ik esztendő József napjára egy „becsületes jó járásu órát” beállítani. Ez a „simpla óra”, mely csak órát üt, ma is megvan tornyunkban és csakis egyik örökös kiadását képezi az egyháznak, mivel primitív szerkezeténél fogva gyakran tákolni kellett. Ez időben a lelkész itt Szabó József s a vicekurátor Veres József vala.

Az 1834-ik évben Adámesik órásmester ajánlatot tett az egyháznak, hogy 125 forint többletért az órát „fertályossá” egészíti ki, — de ebbe az egyház nem ment bele.

Mellékesen legyen szabad itt kifejezést adnom azon véleményemnek és tapasztalatomnak, miszerint a kálvinista, különösen falusi egyházaknak úgy a multban, mint a jelenben az volt legnagyobb hibájuk, hogy minden egyházi építkezésnél mindig csak kontárokkal fogództak, a kik olcsón dolgoztak, s ennek következtében csak rongyot csináltak, kontármunkát végezve becsapták az egyházakat mindenütt. Innen van az, hogy annyi czélszerűtlen, kényelmetlen, ízléstelen egyházi épületekkel találkozunk egyházaink legnagyobb részében ma is még, melyek a multból maradtak reánk szégyenletes örökség és kálvinista szemét gyanánt, melyekkel bennünket a római katolikus Mária-imádók gunyolnak!

Ez egyház régi, teljesen egy parasztház mintájára épült, náddal fedett, földes szobájú roskadozó állapotban levő parochiája szerencsére elpusztulván, — helyébe az 1852. évben Nagy Gáspár lelkész idejében, Kulin Imre főkurátorságában, Szilágyi László gondnokságában új lelkészlakót építettek, ezt a mait, mely noha hihetőleg sokba került, de a czélszerűségnek, a kényelemnek legkisebb kellékével sem bír s oly szűk két szobája van, hogy elfér mindenikben egy-egy koporsó, de a gyászoló felek annak idejében nem igen fognak elférni kényelmesen a koporsó mellett. És ez a parochia abban az időben, mint hallottam, igen híres és kihíresztelt alkotás vala! Sok tanácskozás és a presbitérium kapacitálása után, az 1880. év szigorú telén, Radványi Mihály gond-

nokságában a boglyakemenczét belőle kilöktük s helyébe öntött vaskályhát állítottunk be; a szobákat, ajtókat, ablakokat saját költségemen kifestettem s azóta fűtés dolgában meg vagyok nyugodva.

Kósa Ede, ev. ref. lelkész
s egyházmegyei tanácsbíró.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— A tiszántúli ev. ref. egyházkerület tavaszi közgyűlése május hó 18. és következő napjain fog megtartatni.

— **Méltó elismerés.** *Csiky Lajos*, debreczeni kollegiumunk érdemes theol. tanára, a ki mint kinevezett fogházi lelkész, a foglyok lelki gondozása körül kiváló buzgóságot tanusít, a rabok számára való imádságos könyv készítése céljából pályázat hirdetését hozta javaslatba az igazságügyminiszteriumnál a kir. főügyészség útján. A pályázat csakugyan ki is hirdettetett s őt pályamű adatott be. Nevezett kartársunk pályamunkája ugyan ki nem adatott a kormány által, minthogy a felkért katolikus pap bírálók véleménye szerint nem lehet olyan imádságos könyvet szerkeszteni, mely felekezeti különbség nélkül használható lenne: mindamellett az igazságügyminiszter *Csiky Lajos*nak, imakönyve megírásával tanusított ügybuzgó fáradozásai fejében, a váczí kir. osz. fegyintézeti pályadíjalapból 100 frt jutalomdíjat engedélyezett. Megemlítjük egyuttal, hogy ugyancsak *Csiky Lajos* buzgólkodása és kérelme folytán a debreczeni kir. törvényszék fogházának könyvtára részére vallásos építő és tanító irányu könyvek beszerzésére a debreczeni ev. ref. egyház presbitériuma 50 frtot, dr. *Wolafka* Nándor v. püspök pedig 15 frtot adományozott.

— **A ref. hitbuzgóság példája.** Az egyházi élet terén feltűnő kedvezőtlen jelek mellett jólesik, ha örvendetes jelenségekről is tehetünk említést. Istennek hála! vannak nem kevés számmal fenkölt lelkű, vallásos keblű úrnőink, a tiszteletreméltó anyák méltó utódai, kik mint honleányok és egyháztagok teljesen átértik hivatásuk jelentőségét, s szépért és jóért lelkesülni s áldozatot hozni készek. Vallásos érzületének s egyházához szeretetteljes ragaszkodásának szép jelét adta közelebb a nyírbogáti ev. ref. egyházban Baksay Zoltánné Kálmáncz-helyi Katalin úrnő, ki mint maga kifejezte, Isten iránti hálaérzetétől indítva, 100 frtot ajándékozott a nevezett egyház orgona alapjára. Ezen alap létesítését a Sohajda Lajos leánytanító által szervezett, majdnem kivétel nélkül földmivelő egyháztagokból álló daltársulat kezdeményezte, az 1891. évben 121 frtot ajánlván fel e célra. Azóta ez összeg önkéntes adományokból folyvást szaporodott, a tehetősebbek nagyobb adományaihoz a szegény munkások és munkásnők fillérei járultak. Ma már 6 év elteltével Baksay Zoltánné úrnő újabb adományával 1100 frtra megy az orgona építésére rendelt összeg. Sok ily nemeskeblű nőket adjon az Isten ev. ref. egyházunknak! M. A.

— **Halálozások.** Fájdalommal értesültünk *Nagy Sándor* ágyai ev. ref. lelkész váratlan haláláról s bizonyára, fájdalmat okoz elhunyt mindazoknak, a kik ez érdemes férfiú ritka buzgóságát és lelkesedését, a mit lelkészi és hazafiai kötelességeinek teljesítésében tanusított, kellőleg ismerni tanulták. A megboldogult pedig nem volt ismeretlen egyházi közéletünk mezején, mert a protestáns időszaki sajtónak alig volt buzgóbb, mondhatni szenvedélyesebb munkása, mint épen ő. A Debreczeni Prot.

Lap egyik leghivebb és legkitartóbb munkatársát vesztette el benne, a kinek, mint maga mondta, életfeltétele volt az írás, és a ki lelkének egész erejével küzdött a liberális eszmék, a lelkiismeret feltétlen szabadsága, a ref. egyház igazai, a hazai tanügy munkásainak érdeke mellett. Erős harcot folytatott az egyházában minden igyekezete daczára is nagy arányokban terjedő baptismus és nazarénizmus ellen; s bizonyára, lelkét nyugtalanító aggodalommal töltötte el a bajnak fokozatos elhatalmasodása. Minket különösen érzékenyen érint a lelkes férfiúnak korai halála, minthogy legutóbbi (márcz. 21-én írott) levelében is bizonyos nehezteléssel panaszolkodik mellőztetéséért, hogy nem adtunk annak idejében helyet K.-vel szemben hozzánk beküldött védekezésének, a mit akkor a jó békesség érdekében tettünk. Lehet, hogy kiméletelességünk mások iránt — igazságtalanság volt saját embereinkkel szemben, a mint a legközelebbi idők arról valóban meggyőzhettek. Lehet, hogy nem méltányoltuk eléggé azt a férfit, a ki szakított egyik közlönyünkkel, a mint írta, azért, „mert régi jó irányát megváltoztatta és lett a baptisták és nazarénusok közlönyévé“; lehet, hogy többet érdemelt volna tőlünk az, a ki utolsó levelében is így írt hozzánk: „én kész vagyok támadni mindazokat és harcolni mindazok ellen, a kik a szerkesztő úr lapjának ellenségei.“ De a mit talán vele szemben vétettünk akaratlanul, azt megbocsátja nekünk az elköltözött férfiú idvezült szelleme; a mit elmulasztottunk irányában, a mig élt és munkálkodott, azt helyre pótolja velünk együtt az egész lelkészi kar és egyházunk közönségének méltó elismerése, mert mindent összevéve is, az ev. ref. lelkészi testület egyik melegkeblű és lelkes, tettvágyó tagját vesztette el az elköltözöttben. Ha van valami tragikum életfolyamában; ha azt mutatja élet-története, hogy minél nagyobb erővel tört nemes eszményei, életcéljai felé, annál távolabb vezette azoktól — legalább látszólag — végzete: ez is csak egygyel több ok arra, hogy annál nagyobb részvétellel kísérjük őt koporsójába s áldást kívánjunk emlékezetére. Életrajzi adatait illetékes kezekből várjuk.

A magyar prot. tudományosságot jelentékeny veszteség érte *Szilágyi* István m.-szigeti nyug. főgymn. igazgatónak, a F. J. rend lovagjának s a m. tud. Akadémia levelező tagjának f. hó 12-én 78. évében történt halála folytán. A megboldogult férfiú, debreczeni főiskolánk büszkesége, egykor a tudományos hazai irodalomnak nagy érdemű munkása, *Arany János* hallhatatlan nagy költőnknek kedvelt benső barátja vala. A máramaros-szigeti ev. ref. lyceumnak 52 éven keresztül volt tanára és igazgatója. Nagy tanultsága mellett szívjósága tette őt tisztelet és szeretet tárgyává közelebbi ismerősei körében, s épen talán utóbbi nemes tulajdonságának tulemelkedése akadályozta őt abban, hogy a gondjaira bizott tanintézet vezetésében a szükséges erélyt és szigort érvényesíthesse. Hosszas életpályáján keresztül sokak hálájára tette magát érdemessé, a kik fájó részvétellel állanak meg most koporsója mellett. A tanulságokban gazdag s a közepes mértéken felül emelkedett életpálya részletesebb rajzát várjuk és kérjük a hivatottaktól lapunk számára.

A harmadik érdemes férfiú, a kinek haláláról hirt kell adnunk, *Bodossy Pál*, a tiszántuli ev. ref. püspöki hivatal titkára, a ki épen ma, ápril 15-én végezte be, hosszabb gyengélkedés, de alig pár heti fekvő betegség után munkás életét. Azon ritka emberek egyikét vesztettük el benne, a kiktől való megválásunkat, a jól végzett munkával kiérdemelt közbecsülésen kívül, nehézzé teszi az a különös rokonszenv is, a melyet egyéniségük,

kedvessége, szívőknek jósága, szellemőknek elevensége önkénytelenül felébreszt mindazoknál, a kik csak vele érintkezni s az ő gazdag lelkének megnyilatkozását élvezni szerencsések voltak. A jó, a kedves „Pali bácsi“ elvesztése könnyeket fakaszt sokaknak szemében, a kesergő szeretet fájó könnyeit; de aggodalomba ejti egyházkerületünk kormányát is, mert az ő szakavatott buzgó munkásságát, hosszas tapasztalatokon nyugvó és természetes gyors felfogás által támogatott tájékozottságát igen nehéz lesz pótolni. A szellemes és az irodalom terén is működött férfiú életrajzának adatai világot vetnek egyházi közéletünkre is; épen azért ezekre alkalmaslag még visszatérünk. A szeretett férfiú emlékezetét szívünkben fogjuk megőrizni. Adjon Isten neki csendes nyugodalmat!

— **Verbőczy-ünnepélyt** rendezett debreczeni főiskolánk joghallgató ifjúságának előretörő Önképzőköre ápril 5-én a városháza nagy termében. Az ünnepélyen, talán a kellemetlen idő miatt is feltűnően kis közönség jelent meg, mintha ez által is dokumentálni akarták volna a jogismerő körök, hogy fészélyezi őket, a modern jurisprudentia szalonférfiit, a kaczagányos öreg Verbőczytól való egyenes leszármazásnak még a gondolata is. Aztán meg kétségkívül a jogakadémia sem eléggé vonzó és jelentőségteljes firma már nálunk, az egyetemi divat mostani uralma idején; bárha abban is van valami igazság, hogy egyetem csak ott létesülhet, a hol az a környező kulturális viszonyokban, a közönség magas műveltségében és érdeklődésében találja fel keletkezésének és fejlődésének legfőbb feltételeit. Maga a joghallgató ifjúság is az uralkodó közönyösség tüneteit árulta el, mikor saját ünnepélyen is csak mérsékelt képviselőlet útján ohajtott részt venni (240 joghallgató közül jelen lehetett 30—35). Egyébiránt a rendezésben is lehetett hiba és figyelmetlenség. Vigasztaló azonban az, hogy az ünnepélyen a milyen kicsiny, épen olyan distingvált közönség volt jelen. Ott láttuk nevezetesen a magasabb bíró kar több tagját, *Puky Gyula* kir. táb. elnököt, *Szell Farkas* kir. t. tanácselnököt, kik minden üdvös mozgalomnak élénk érdeklődésükkel igyekeznek támogatást kölcsönözni, *Unger Gusztáv* és *Jeney György* kir. táb. bírákat, *Simonffy Imre* polgármestert, *Komlóssy Arthur* főjegyzőt, sőt még a 60-at meghaladó ügyvédi korból is ott voltak a lelkes *Mérk Endre*, dr. *Nagy Sándor*, *Szilágyi Bálint*, *Konrád Sámuel* ügyvédek, továbbá *Balogh Ferencz*, *Liszka Nándor*, dr. *Bartha Béla*, dr. *Peczko Ernő* és dr. *Baczoni Lajos* főisk. tanárok s még számszerint 10 hölgyvendég. Dr. *Kérészy Zoltán* a jogakadémia ifjú tanára, tartott beható tanulmányon alapuló tartalmas felolvasást Verbőczy jelentőségéről, különösen hangsúlyozván a modern jogalkotás és kodifikáció terén a történetileg kifejlett nemzeti jogelemek felhasználásának szükségességét a ma előtérbe lépett nemzetietlen receptív iránynyal szemben. A szakszerű felolvasás élénk tetszéssel találkozott; de kellő méltánylással kísérte a közönség az ifjúság által szolgáltatott programponokat is, nevezetesen *Kun Béla* jhnek *Árva Béla* által elszavált csinos alkalmi ódáját, *Konrád Ernő* joghallgatónak Verbőczy életrajzáról szóló dolgozatát s végül *Nagy Béla* joghallgatónak záró beszédjét, melyben az ifjúság tudományos és hazafias hivatásáról nemes öntudatossággal, higgadt komolysággal beszélt. A csinos ünnepély által ébresztett kedvező hangulatot fokozta végül az is, hogy dr. *Csiky Kálmán* budapesti egyetemi tanár, debreczeni főiskolánknek mindenkor hálás tanítványa és büszkesége s a *Tripartitumnak* nagyérdemű fordítója és kiadója, levelet

intézett dr. *Kérészy*hez ez alkalomból, melyet utóbbi az ünnepély végén felolvasott. A levél szövege szerint a következő: „Igen tisztelt Collega úr! Olvastam a Debr. Prot. Lapban, hogy a debreczeni jogakadémia hallgatósága a legközelebbi napokban Verbőczy emlékezetét meg fogja ünnepelni. Mint Verbőczy Tripartitumának legújabb kiadója és fordítója, kedves kötelességet teljesítek, midőn a nemes ifjuság részéről első és legnagyobb jogtudósunk emlékezte iránt nyilvánuló szép kegyelet elismerése gyanánt kétnyelvű Hármaskönyv-kiadásom egy példányát ezennel megküldöm a jogakadémiai hallgatók önképző körének. Kérem t. Collega urat, legyen szives az ezen levéllel egyidejűleg menesztett könyvet rendeltetése helyére átadni. Lélekben részt veszek ünnepélyökön. Kiváló tiszteletem jelentése mellett vagyok Kedves Collega úrnak Budapest, 1897. márcz. 29. kész szolgája Dr. Csiky Kálmán.” A közönség éljenzéssel fogadta a kiváló tudós szives figyelmét és az ifjuságra nézve is lelkesítő megemlékezését.

— A szatmári egyházmegye f. ápril hó 22-én s esetleg 23-án fogja megtartani Szatmáron tavaszi közgyűlését. Ápril 21-én előzőleg számvevőszéki ülés, ennek végeztével a május hóban tartandó egyházkerületi értekezlet tárgyában konferencia lesz. Alkalmilag megjegyezzük, hogy eddigelé még mitsem tudunk ez értekezlet előkészítéséről, a minek az elnökség vagy a választmány által kellene idejében eszközölnetnie, mert az idő rövid, s az értekezlet céljaitalanul jön össze, ha nem lesz mivel foglalkoznia. A javasolt alapszabályrevisio, a felvetendő kérdések megállapítása és kidolgozása, stb. további haladékokat alig szenvedhetnek.

— Felhívás. Káplánom ismét megválasztván — a mellettem levő kápláni állomás üresedésbe jött. Kérem azért azon ev. ref. s.-lelkész urakat, kik hozzám káplánul jönni óhajtanának, hogy leveleikkel minél előbb felkeresni sziveskedjenek. Javadalom évi 200 frt, — mosáson kívüli teljes ellátás mellett — s némi kevés mellékjövedelem. A káplán egyúttal a községi elemi iskolákban vallást is tanít. *Csák Máté*, ev. ref. lelkész, e. m. tanácsbíró.

— Felkérjük lapunk t. barátait, hogy a már megtartott vagy ezután megtartandó tavaszi egyházmegyei gyűlésekről lapunknak a közérdekben is tudósítást küldeni sziveskedjenek.

TARTALOM-JEGYZÉK: Örökre élünk. Dicsőfi József. — Az evangelizációról. Ferenczy Gyula. — T á r c z a: Husvétii ének. Dombi L. Ének. Dombi L. — Négy indítvány. Király Antal. — T a n ü g y: A vallásoktatók képesítése és díjazása. Gergely K. — K ö z l e t ü n k: A debreczeni ev. reform. egyházmegye közgyűlése. Sz. L. — Egyházi élet Hódmezővásárhelyen. — Levél tisz. Lévai Mihály úrhoz. Felvinczi Lajos. — Válasz Felvinczi Lajos lelkész úrnak. Lévai Mihály. — Nyílt levél t. Lévai Mihály úrhoz. F. Varga Lajos. — A d a t o k a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 53. A járási ev. reform. egyház életéből. Kósa Ede. — K ü l ö n f é l é k. — P á l y á z a t o k.

Felölös szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.
Szerkesztő-társ: FERENCZY GYULA.

Pályázat

a békés-bánati ev. ref. egyházmegyébe kebelezett *körösladányi* ev. ref. egyház lelkészi hivatalára.

- Díjazás: 1. Szabad lakás.
2. Kézpénz 58 frt 80 kr.
3. Különböző czimek alatt 103 frt 96 kr.

4. Búza 25 köből.
5. Árpa 25 köből.
6. Egy egész telek szántóföld, adóját az egyház fizeti.

7. Stóla.

Az egyház 2-ik osztályú. Lelkek száma 5000.

Az egyházi törvény 205. §-a értelmében fölszerelt pályázati kérvények f. év május 9-ig, az esperesi teendőkkel ez ügyben megbízott legidősb tanácsbíró Tatár János ev. ref. lelkész úrhoz Szeghalomra küldendők, posta helyben.

Az elválasztott lelkész f. év okt. 1-én foglalja el hivatalát.

Debreczen, 1897. ápril hó.

KISS ÁRON,
püspök.

Pályázat.

A boldog emlékezetű *Nagy József*-féle alapítványból 500 frt ösztöndíjra pályázat nyílatik.

Az 1896-ik évre eső 500 frt ösztöndíj lelkészi pályán vagy tanárságban már érdemmel szolgált vagy szolgáló férfiú részére lesz odaitelendő a végből, hogy az illető ezen összeggel tudományos szempontból teendő utazására nézve segítessék; felhivatnak tehát a tudományos utazásra magukat elhatározni kész és hajlandó lelkészek vagy tanárok ez érdemben kérvényeik útján *Kiss Áron* püspök és alapítványi egyik Elnök urnál f. évi május hó 18-ig való jelentkezésre.

Debreczen, 1897. április 14.

Tóth Sámuel,
bizottsági jegyző.

Pályázat.

A *kisujszállási* államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsa a *magyar-német* tanszékre pályázatot hirdet, melynek betöltése a nm. vallás és közokt. miniszter úr kinevezése alá esik.

Pályázhatnak protestáns vallású, a kijelölt tanszakra képesített okleveles tanárok, vagy tanárjelöltek; a megválasztott az országos tanári nyugdíjintézetnek köteles tagja lesz.

A rendes tanár fizetése: 1200 frt, 200 frt lakpénz, az egyházi pénztárból havi előleges részletekben, és négy ízben 50—50 frt ötödéves korpótlék.

Oklevéllel nem bíró tanárjelölt helyettes tanáru alkalmazzatik 800 frt évi fizetéssel, szintén havi részletekben előlegesen kiszolgáltatva.

Pályázók a nm. vall. és közokt. miniszter úrhoz intézett folyamodványaikat f. év május hó 15. napjáig alólirt elnöknel nyujtsák be. Folyamodványaikban életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésük, eddigi netaláni alkalmazásuk okmányokkal igazolandók.

A megválasztott és kinevezett okleveles tanár egy évi sikeres működés után fog véglegesítés céljából felterjesztetni; hivatalát f. év szeptember 1. napján tartozik elfoglalni.

Kelt Kisujszálláson, az ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsának 1896. ápril hó 8-ik napján tartott gyűlésében.

Gulyás Lajos,
ev. ref. lelkész, igazgató t. elnök.